

Kirikud ütlevad „EI“ naistevastasele vägivallale
Tegevuskava kirikutele

Luterlik Maailmaliit
Misjoni ja arengu osakond
Naised Kirikus ja Ühiskonnas

Tõlge eesti keelde:

Riina Kütt

Reet Hiimäe

Eesti Naisteühenduste Ümarlaua Sihtasustus
Tallinn 2010

SISUKORD

EESSÕNA	4
TÄNUSÕNAD	5
SISSEJUHATUS	6
1. NIMETAME PATTU ÕIGE NIMEGA	12
2. ERINEVATE ISIKUTEVAHELISE VÄGIVALLA VORMIDE ANALÜÜS	13
3. MUUDATUSTE TOOMINE KIRIKUSSE JA ÜHISKONDA	19
3.1 STRUKTURAALNE VÄGIVALD	19
3.2 KULTUURILINE VÄGIVALD	23
3.3 MAJANDUSLIKU GLOBALISEERUMISE JA MODERNISEERUMISE MÕJUD	27
3.4 KIRIKU EELDUSED JA PRAKTIKAD	31
KOKKUVÕTE	40
LISAD	41
I. Abi ohvritele	41
II. Abi isikutele, kes toetavad vägivallaohvreid	42
III. Meeste solidaarsuse võrgustikud	45
IV. Spirituaalne toetus	47
V. Reaktsioone Luterliku Maailmaliidu nõukogu koosolekutelt	49
VI. Võimu ja kontrolli ratas	54

EESSÕNA

Dokument "Kirikud ütlevad 'EI' naistevastasele vägivallale" on ühe Luterliku Maailmaliidu liikmeskirikute poolt 1999.-2001. aastal läbi viidud ühise ettevõtmise tulemus. See töö algas reaktsioonina programmile "Oikumeeniline kümneaastak: kirikud solidaarsuses naistega"

(1988–1998) ning selle ettevalmistamisega tegeles Luterliku Maailmaliidu misjoni ja arengu osakonna alaosakonna Naised Kirikus ja Ühiskonnas sekretariaat. Kutsuti kokku erinevad naistest ja meestest koosnevad rühmad, et ühiselt arutleda vägivallaprobleemi üle, pakkuda välja tegevuskavasid selle vähendamiseks ning olla abiks käesoleva teksti koostamisel.

Selgus, et mõned kirikud olid selle temaga juba varem tegelenud. Mõned kirikud delegeerisid ülesande edasi spetsiaalsetele naiste rühmadele või määrasid töörühmad, mille liikmed andsid tagasisidet materjali asjakohasuse kohta konkreetsetes piirkondades. Mõned töös osalejad korrigeerisid ja täiendasid teksti nii, et see muutus universaalselt kasutatavaks. Osad kirikud tõlkisid mustandmaterjali kohalikesse keeltesse, et muuta see laiemale lugejaskonnale kättesaadavaks. Piirkondlikel ja üleriigilistel kohtumistel andsid kirikujuhid valminud dokumendile oma kinnituse ning ühtlasi mõõnsid vägivalla ulatuslikku esinemust ja vajadust teema üle laiemalt arutleda. Mõned kirikud otsustasid korraldada teavituspunkte ja avada vägivalda kogunud naistele mõeldud kriisikeskusi.

Kõik need on igati asjakohased ja teretulnud reaktsioonid Luterliku Maailmaliidu üleskutsule pöörata rohkem tähelepanu mitmesugustele varjatud ja avaliku vägivalla vormidele. Käesolev dokument pakub välja viise, kuidas naised, mehed ja kogudused saaksid teha koostööd, et panna piir naistevastase vägivalla patule, mis kahjustab nii üksikisikuid, kogukondi kui ka kiriku mainet. Selleks, et olla tervendajad, peame me kõigepealt terveks ravima iseenda.

Käesolev dokument on ettekavatsetult lühike ja kontsentreeritud – see on eelkõige mõeldud baasmaterjalina, mida üksikisikud ja kogudused saaksid kasutada arutelu algatamiseks. Luterlik Maailmaliit pakub selle välja täiendusena programmile "Vägivalla ületamise kümneaastak:

kirikud püüdleval lepituse ja rahu poole" (2001–2010) ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni programmile "Rahvusvaheline kümneaastak rahukultuuri ja maailma laste vägivallavaba elu jaoks" (2001–2010).

Kui kannatavad ohvrid, siis kannatab ka jumal. Tehkem koostööd selle nimel, et lõpetada igasugune vägivald, kuna see on kuritegu Jumala ja inimsuse vastu.

*Ishmael Noko, peasekretär
Luterlik Maailmaliit, Genf, detsember 2001*

TÄNUSÕNAD

Me oleme tänulikud paljudele julgetele inimestele, nii meestele kui naistele, kes jätkavad tööd selle nimel, et lõpetada naistele ja lastele suunatud vägivald. Iga algatus, mille eesmärgiks on ükskõik millise kirikuelu aspekti toetamine Kristuse läbi nii, et see väärtustaks naisi, on kiiduväärt. Me täname arvukaid kirikuid, naiste jt rühmi, kes võtsid vastu meie üleskutse anda oma panus käesoleva materjali paremaks muutmisesse. Meie eriline tänu kuulub Ameerika Evangeelsele-Luterlikule Kirikule ja Saksamaa Evangeelsele Kirikule. Samuti täname me kõiki neid, kes kavatsevad kasutada seda materjali avaliku arutelu algatamiseks, ning neid, kes tõlgivad selle muudesse keeltesse, et muuta see kättesaadavaks laiemale huviliste ringile.

Eriti elame me kaasa kõikidele nendele naistele (ja nende lastele), kes teevad jõupingutusi selleks, et väärkohtlemisest vabaneda ja kellele see dokument võib otsesemas või kaudsemas mõttes kasuks olla.

Me avaldame oma tunnustust kõikidele teadlastele ja aktivistidele, kelle kirjutised toovad meieni nii rikkalikult informatsiooni vägivallaproblemaatika kohta, eriti Pamela Cooper-White'ile, Elizabeth A. Johnsonile ja Hisako Kinukawale.

Me oleme tänu võlgu ka Luterliku Maailmaliidu nõukogu poolt määratud erikomiteele, kes andis oma heakskiidu selle dokumendi avaldamiseks, ja Luterliku Maailmaliidu misjoni ja arengu osakonna töötajatele.

SISSEJUHATUS

Naistevastane vägivald pole ei uus ega ka lihtsaid lahendusi võimaldav teema. Pikaajaline tegutsemine on aidanud meil saada ülevaate naistevastase vägivalla paljudest tahkudest ja sellest, millist mõju need avaldavad kõikide inimeste elukvaliteedile. Luterlik Maailmaliit (LWF) on arutlenud selle probleemi üle oma mitmetel viimastel nõukogu koosolekutel ja püüdnud välja selgitada, mida liikmeskirikud (vt lisa 5) saaksid olukorra parandamiseks ette võtta. Mõned kirikud on näidanud üles kiiduväärset initsiatiivi asjakohase teavitustöö tegemisel ja tegutsemisjuhiste koostamisel. *Pekingi deklaratsioon ja tegevuskava*, mis jõudsid avalikkuse ette seoses 1995. aasta Ühendatud Rahvaste Organisatsiooni neljanda naiste maailmakonverentsiga, määratlesid naistevastase vägivalla kui rahvusvahelise üldsuse ühe olulisima mure, mis vajab eriti kiiret lahendust.

Programm "Oikumeeniline kümneaastak: kirikud solidaarsuses naistega" (1988–1998) rõhutas sõnaselgelt

vajadust elimineerida kõik vägivalla erinevad vormid (seksuaalne, religioosne, psühholoogiline, struktuuriline, füüsiline, vaimne, militaarne) ning vägivallakultuur, eelkõige just seetõttu, et need kujutavad endast ohtu naiste elule ja eneseväärikusele. Ja me kinnitame oma valmisolekut vastanduda kõikidele katsetele vägivalda õigustada, vabandada või maha vaikida.

Me kinnitame...et selle esinemine kirikus on kuritegu Jumala, inimsuse ja maailma vastu.¹

Vastusena sellele kirikute jaoks avanenud väljakutsele võttis LWF nõukogu oma 1999. aasta koosolekul vastu otsuse:

- julgustada kõiki liikmeskirikuid vastanduma naistevastasele vägivallale selle kõigis avaldumisvormides ja
- paluda tööühmal Naised Kirikus ja Ühiskonnas välja pakkuda juhised, kuidas kirikud saaksid selle probleemiga kõige tõhusamalt tegeleda.²

Töörühm Naised Kirikus ja Ühiskonnas koostas mustanddokumendi ning andis selle tutvumiseks kõikidele kirikujuhtidele, naisjuhtidele, usukoolide esindajatele ja oikumeenilistele organisatsioonidele, eesmärgiga

- julgustada kirikuid leidma viise teadvustamiseks naistevastase vägivalla ulatust meie igapäevaelus ning märkamaks mitte ainult selle silmaganähtavaid, vaid ka varjatuid vorme, mida ei tarvitseta esmapilgul isegi üldse vägivallaks pidadagi.
- kasutada seda dokumenti arutelu algatamiseks kogudustes, spetsiaalsetes huvigruppides ning kirikute juures töötavates usukoolides ja teistes haridusasutustes.
- märgata, endale teadvustada ja analüüsida vägivalla avaldumisvorme antud piirkonnas.
- leida iseendas, kirikus, kogukonnas ja sotsiaalsetes võrgustikes ressursse ja mooduseid vägivalla vähendamiseks ja ohvrite aitamiseks.

¹ "From Solidarity to Accountability." Kiri ürituselt "Decade Festival – Churches in Solidarity with Women". Allikas: *Together on the Way, Official Report of the Eighth Assembly of the World Council of Churches*. Toim. Diane Kessler. Genf: WCC Publications, 1999, lk 243.

² *LWF Documentation* No. 44, "The Gospel Transforming Cultures." Genf: LWF Publications, september 1999, lk. 158.

- dokumenteerida ja jagada kogukonnaliikmetega selle protsessi käigus juurutatud tegevusplaan ja lähenemisviise, et ka teised saaksid neid olukorra parandamiseks kasutada.
- muuta käesolev dokument üldsusele kättesaadavaks, et kogudused saaksid kasutada selles toodud juhiseid oma töös naiste ja meeste stereotüüpsete soorollide muutmisel.
- kujundada sellest dokumendist Luterliku Maailmaliidu panus programmidesse "Vägivalla ületamise kümneaastak: kirikud püüdleval lepituse ja rahu poole" (2001–2010) ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni "Rahvusvaheline kümneaastak rahukultuuri ja maailma laste vägivallavaba elu jaoks" (2001–2010).

Sageli öeldakse, et naistevastane vägivald on perekonna siseasi, mistõttu sellega tuleks tegeleda perekonnasiseselt. Ülemaailmne aktiivne sekkumine on näidanud, et see ei ole enam üksikisikute probleem, vaid globaalne probleem, mis valmistab kannatusi naistele kogu maailmas. Seda esineb igas maailmajaos, nii jõukate kui vaeste, noorte kui vanade, haritute kui kirjaoskamatute, juhtide kui lihttööliste, kõrgklassi kui slummielanike seas. Vägivald ei tunne piire. Hädasolijate appihüüdeid pole vaja enam kauem vaigistada või nelja seina vahele peita, et säilitada perekonna au, uhkust, stabiilsust või laste (näilist) heaolu, kuna naistevastane vägivald on patt.

Mõned inimesed võivad väita, et see on naiste probleem ja et sellega peaksid tegelema naised. Mõned naised seda just teevadki: tegelevad õigluse jaluleseadmise nimel ühiskonna teadlikkuse tõstmisega, teevad selgitustööd poliitikute hulgas ja teistes mõjuvõimsates ringkondades ning pakuvad teenuseid ohvritele, toetades neid üleminekul ohvrirollist toimetulija rolli. Ent sel moel ei lõpe veel vägivalla taastekkimine. Paljud valitsusvälised organisatsioonid (MTÜ-d) ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni ringkonnad rõhutavad, et naistevastane vägivald on inimõiguste probleem ning seda tuleks ka sellena käsitleda.

See kontseptuaalne raamistik annab lootust, et olukorra leevendamisele aidatakse kaasa seadusandluse ja regulatsioonidega, mis panevad vastutuse riikide valitsuste õlgadele. Kuid samas on see aeglane ja vaevaline protsess, kuna seadused ja regulatsioonid näitavad küll seadusandjate häid kavatsusi, kuid nende tõlgendamine sõltub konkreetsetest täitesaatvatest organitest (nagu näiteks kohtunikud ja politsei). Neid tuleb omakorda esmalt probleemist teavitada, et neil oleksid olemas vajalikud eeldused regulatsioonide ja seaduste täideviimiseks. Religiooni on sageli kasutatud naiste allasurumise vahendina. Üks usklike inimeste ülesandeid on tunnistada ja kinnitada religiooni vabastavat potentsiaali, mille märgib ära ka *Pekingi deklaratsioon ja tegevuskava*. "Religioon, mõtlemine, südametunnistus ja usk võivad ja saavad aidata kaasa naiste ja meeste moraalsete, eetiliste ja spirituaalsete vajaduste täitmisele ning nende täie potentsiaali avaldumisele ühiskonnas."³ Meil tuleb elada selle ütluse järgi ja teha jõupingutusi selleks, et korrigeerida teoloogiaid, poliitikaid ja praktikaid, mis üritavad saavutada vastupidist. Üks koht, millest alustada, on see, kui me selgitame Piibli lugejatele, et pühakiri on oma konkreetse kultuuri ja ajastu peegel ja saadus; seega peame me piibli tõlgendamisel suutma näha kaugemale ning tõusma nendest asjaoludest kõrgemale, et jõuda evangeeliumi tegeliku elujaatava sõnumini. See pole sugugi kerge ja seda võidakse väärtõlgendada kui meie usku pigem segadust toovat ülesannet. Ent kui kirik tahab väljuda vägivalla nõiarangist ning jõuda meeste ja naiste uuenenud ja uueneva ühiskonnani, siis tuleb tal see risk võtta. Pole kahtlust, et naistevastane vägivald on reaalsus, millega paljud naised igapäevaselt kokku puutuvad.

³ *Pekingi deklaratsioon ja tegevuskava*. Neljas naiste maailmakonverents. Peking, september 1995, par. 113–115, lk 25.

Peab märkima, et naistevastane vägivald on mõningate meeste jaoks äärmiselt tundlik ja valulik teema. See teema tekitab neis häbi, viha, frustratsiooni ja süütunnet, kuna neil on tunne, et neid kollektiivselt süüdistatakse. Mõned mehed eitavad igasuguse vägivalla esinemist oma elus või leiavad, et neil pole sellega mingit pistmist. Harvemini võivad nad isegi väita, et vägivalla kasutamine on nende kui isade, abikaasade või vendade õigus. Mõned mehed on kogenud ka naistepoolset vägivalda.

Samas ei saa naised kuulutada vägivalla eest vastutavaks ainuüksi mehi. Naised on häbi- ja alandustunde tõttu pidanud vägivalla esinemist oma elus sageli varjama või eitama. Mõned neist on muutunud apaatseks ja õppinud sellega leppima, kuna neil puudub võimalus kodunt lahkuda ja nad loodavad nii vältida vägivalla süvenemist. Naised kasutavad vahel ka ise vägivalda teiste naiste või meeste vastu. Sageli öeldakse: "Naised on iseenda kõige suuremad vaenlased." Kõik inimesed on osa süsteemist, mis neid vormib ja kujundab ning nõuab neilt teatavate rollide täitmist ja käitumisviiside kasutamist, mida neile kirjutavad normidena ette religioon, kultuur, traditsioon ja patriarhaalsus. Selleks, et peatada naistele ja lastele suunatud vägivald, peavad naised ja mehed koos selle vastu tegutsema. Peame endalt küsima: "Milline on selle tähendus minu jaoks ja kuidas ma peaksin mõtlema, käituma ja reageerima, et vägivalda ühiskonnas vähendada?"

"Samamoodi, nagu naisliikumine propageerib uut naiste rollimudelit aktiivsete tegutsejate, mitte ohvritena, vajavad uusi rollimudeleid ka mehed, mudeleid, mille juurde ei kuulu domineerimine naiste üle."⁴

Samuti tuleb otsida uusi olemisvorme naistele – selliseid, mis ei sunni naisi allasurumist vaikides välja kannatama, vaid mis astuvad sellele vastu. Süsteemne soorollide analüüs aitaks meil meestele ja naistele religiooni, kultuuri ja patriarhaalsuse poolt ettekirjutatud hoiakute, rollide ja käitumisviiside kujunemist, aga ka nende muutmisvõimalusi paremini mõista.

Selle asemel, et heietada teineteise suhtes kahtlustusi, vaenu, hirmu ja ebakindlust, peaksid mehed ja naised koos või eraldi selle teema üle arutledes käituma liitlaste ja tõeliste partneritena. Ainult nii saame me selle patu koos välja juurida.

Feministlik liikumine on kohati oma tegevusega edastanud sõnumi, et "naistel ei ole õnnestunud saavutada meeste solidaarsust, aga fundamentalistidel on."⁵ See on põhjustanud naiste jaoks mõningaid tagasilööke, mis on pigem probleemi süvendanud.

Vajadus liita naised ja mehed, et koos töötada tervenenu ja tervendatavate 'shalom'-kogukondade loomise hüvanguks teeb naistevastasest vägivallast mitte ainult elulise teema, vaid ka usulise teema. Usukogukonnana alustab kirik nimetatud ülesande täitmist sellega, et ta mõõnab, et Jumal on loonud nii naised kui mehed oma näo järgi ning nemad kui kõige loodu hoidjad on võrdselt vastutavad ja võrdselt privilegeeritud. Kirik käsitleb Jeesust ja tema solidaarsust kõikide naistega kui eeskujuna, mida kõik peaksid järgima. Kirik näeb Püha Vaimu valamist naiste, meeste ja laste peale kui Jumala kingitust ja märki võrdsusest ja samaväärtuslikkusest.

See saab meile osaks usu ja ristimise läbi. Meie usk kinnitab, et kedagi ei tohi kõrvale jätta või alavääristada patriarhaalsuse ja hierarhiate tõttu. Seega käsitleb kirik vägivalda naiste vastu kui pattu elu vastu, mida tuleb nimetada selle õige nimega ja hukka mõista, kuna vägivald

⁴ "Needed: A New Model of Masculinity to Stop Violence against Girls and Women." Ruth Finney Hayward, vanemnõunik, UNICEF. Kathmandu, juuli 1997.

⁵ Samas.

eirab arusaama inimesest kui Jumala loomingust – sõltumatult sellest, kas ohver on naine, mees, tüdruk või poiss.

Vägivald ei kahjusta mitte ainult ohvri füüsilist, emotsionaalset ja vaimset terviklikkust, vaid see muserdab ka vägivalda toimepanija inimlikkust. [Kirik usub et] iga naiste vastu suunatud vägivald tekitab usukogukonnas haavab Kristuse ihu, mistõttu kirik ei saa enam põhimõtteliselt olla naisi ja mehi ühendav kogukond.⁶

Kuna üks kiriku juhtkirju on vabastada kõik allasurutud, siis on kiriku kohus aidata kaasa meeste ja naiste vabastamisele vägivaldakultuurist ja luua neile võimalus elada eluajaatamise ja üksmeele kogukonnas. Selleks, et toimida teerajajana, peab kirik ergutama neid, kes on mugandunud ja lohutama neid, kellele on haiget tehtud.

See nõuab äärmist meelekindlust, distsipliini ja ühendatud jõupingutusi teadlikkuse tõstmisel, väärtuste ümberhindamisel ning ohvritele nõustamisteenuste ja muude valikute loomisel. Kirik ei saa enam kauem suhtuda naiste probleemidesse eemalt vaadates või hoiakuga, nagu ei puutuks need kirikusse.

Kirik kui usukogukond peab ühendama oma jõud ilmalike initsiatiividega, et selgusele jõuda, mis ajendab mehi muutuma vägivaldseks, miks naised ei suuda vägivaldset väljakutset murda ning kuidas kirik kui Jumala tööriist saaks selle tsükli peatada. Kirik kui mõjuvõimas organ peab toetama nii mehi kui naisi, et nad ei väärtustaks mitte ainult iseennast, vaid ka üksteist kui Jumala sarnaseid.

Kirik kui lootust ja hoolimist jagav Jumala tööriist peab pakkuma ka ohvritele lootust ja valikuvõimalusi ning vägivaldsetele võimale kahetseda, muutuda ja tehtut heastada. Kirik peab samuti tagama, et tulevased põlvkonnad saaksid kasvada mitte ainult Jumala sõna kuulajate, vaid ka teostajatena. Ülemaailmse luterliku kogukonna kätes on võimalus mängida selles protsessis paindlikku ja juhtivat rolli.

Samaaegselt peab kirik olema avatud ka eneseanalüüsiks oma struktuuri, poliitika, teoloogia ja praktikate üle, et tema taotlus saada uuenenud, uuenevaks ja tõele pühendunuks saaks täielikult realiseeritud.

PROBLEEMI LÜHIÜLEVAADE

Vägivald mõjustab naiste elu kogu maailmas mitmetel erinevatel viisidel. Isegi ainult lühike kokkuvõtte maailma erinevate piirkondade kohta annab meile olukorrast hoiatava ja masendava pildi.

Lapsena seisavad tüdrukud silmitsi alaealisena abiellu astumisega, seksuaalse väärkohtlemisega ja suguelundite moonutamisega. Nii lapsepõlves, noorukieas kui täiskasvanuna võib naistel puududa ligipääs haridusele, tervishoiule ja isegi toidule; neil puudub sageli võimalus vabalt liikuda ning töökohta ja partnerit valida.

Naised võivad oma elu jooksul olla sunnitud kandma mittesoovitud rasedusi ja kogema füüsilist või seksuaalset vägivalda sugulaste, partnerite, abikaasade või

⁶ "Gewalt gegen Frauen als Thema der Kirche (Teil II)." Ein Bericht in zwei Teilen. Theologische Reflexion. Hannover: Evangeelne Kirik Saksamaal, 1999, lk 3. Vt ka www.ekd.de/EKD-Texte/2110_1866.html

mittepereliikmete poolt või siis seksuaalset ahistamist, inimkaubitsemise objektiks olemist või vägistamist.

Kodune vägivald ehk kodu kontekstis toimuv vägivald on kõige levinum naistele suunatud vägivalla vorm. Kolmekümne viies riigis läbi viidud uuringud näitavad, et üks neljandik või rohkem naistest on kogenud füüsilist vägivaldada oma praeguse või varasema partneri või abikaasa poolt. See on üks kõige sagedasemaid naiste vigastuste põhjuseid, kordudes mõningatel juhtudel pea iga päev ja lõppedes vahel isegi naise surmaga. Teismeeas tüdrukud ja noored naised kogevad vägivaldada ebaproportsionaalselt sageli. 40-58% seksuaalsetest rünnakutest on suunatud 15-aastaste või nooremate tüdrukute vastu, kusjuures enamasti on väärkohtlejaks mõni pereliige või tüdrukule tuttav inimene.

Vägivald toob endaga kaasa arvukaid negatiivseid tagajärgi mitte ainult naiste vaimse heaolu seisukohalt, vaid ka nende seksuaalse ja reproduktiivse tervise seisukohalt (näiteks mittesoovitud rasedused, raseduse katkemised, vaagnapiirkonna põletikud, kroonilised valud vaagnapiirkonnas, suguhaigused, HIV/AIDS ja viljatus). Hirm vägivalla ees ei lase naistel kasutada rasedusvastaseid vahendeid või paluda oma partneril neid kasutada.⁷

KUIDAS NAISTEVASTAST VÄGIVALDA DEFINEERIDA?

Termini 'naistevastane vägivald' all mõeldakse:

igasugust soolisel erinevusel põhinevat vägivaldada, mille tulemuseks on või mis võib tõenäoliselt lõppeda füüsilise, seksuaalse või psühholoogilise kahjustuse või kannatuse tekitamine naistele, kaasa arvatud sellise tegevusega ähvardamine, sunniabinõude tarvitamine või vabadustest ilmajätmine, kas avaliku või eraelu sfääris.⁸

Naistevastane vägivald ei ole lineaarne protsess, mis muutub üha hullemaks ja hullemaks; see pole isegi tsükkel, mis aeg-ajalt kordub. Pigem on see nagu tornaado või maruhoog, mis kogub oma destruktivist jõudu üles paisutades tuure ja tõmbab enda keerisesse inimese enda ja teda ümbritsevad kaasinimesed ning paiskab nad lõpuks läbiraputatuna, segadusseasetuna, hüljatuna ja mõnikord pöördumatult kahjustatuna laiali. See ei ole üks konkreetne tsükkel, mida sa saaksid uurida ja millega tegelemiseks sa saaksid end ette valmistada, vaid see on terve tsüklite kompleks, mis hõlmab süsteeme ja struktuure, mis valitsevad meie elu üle.⁹

Käesolev dokument püüab loetleda ja lähemalt vaadelda naistevastase vägivalla nii avalikke kui varjatud vorme. Selles käsitletakse ka toetust, mida ohvrid vajavad, et liikuda ohvrirollist toimetulija rolli ja täisväärtuslikku ellu.

⁷ "Sexual and Reproductive Health Briefing Cards." Family Care International. New York, 2000.

⁸ *Pekingi deklaratsioon ja tegevuskava*. Neljas naiste maailmakonverents. Peking, september 1995, par. 113–115, lk 73–74.

⁹ "Vägivalla tsükliid." Priscilla Singh, allikas: "Resist and Reduce Violence against Women," *Women magazine* No. 54, august 2001. Genf: LWF Publications, lk. 9.

Materjal pakub välja mitmesuguseid võimalikke mooduseid vägivalda vähendamiseks. Need ei ole mingid ettekirjutused, vaid pigem avatud kutse liikuda koos patu äratundmise, ohvritele täisväärtusliku elu tagamise ning eneseharimise suunas. Raamatu lõpus toodud lisad annavad teavet täiendavate ressursside kohta, mida saavad kasutada nii ohvrid ise, kui ka inimesed, kes soovivad neid aidata.

Alustagem seda protsessi küsimusega: 'Kas ka kirikus endas leidub vägivalda?'

Priscilla Singh
Naised Kirikus ja Ühiskonnas, sekretär
Misjoni ja arengu osakond
Luterlik Maailmaliit

PEATÜKK 1. NIMETAME PATTU ÕIGE NIMEGA

Patt on orjus, mis valitseb ja moonutab inimest. See on Jumalast ärapöördumine, mis paneb inimesi sooritama selliseid patutegusid nagu kaasinimeste kontrollimine, väärkohtlemine ja ahistamine. Selliseid tegusid õigustatakse sageli väitega, et mõningatel inimestel oleval õigus teiste üle domineerida. Näiteks 1. Ms 3:16b on lause:

“...sa himustad küll oma meest, aga tema valitseb su üle” ja seda kasutatakse tihti selleks, et õigustada meeste kontrolli naiste üle. Kuid see lõik kirjeldab tagajärgi, mille toob endaga kaasa patu võidukäik; see on langenud inimkonna kirjeldus, mitte avaldus Jumala poolt kavandatu kohta. See on langenud olek, millest Jeesus Kristus on meid juba ammu lunastanud. Langenud olek kestab ainult seetõttu, et me pole tahtnud vastu võtta Jumala armu, mille ta andis meile Kristuse läbi saadetud usu kaudu. See Jumala lepitusakt mitte ainult ei vabasta meid patu orjusest kui üksikisikuid, vaid aitab meil ka Kristuses üks olla.

(Gal 3:28)

Kirik peab juhtima tähelepanu kahele erinevale Loomise selgitusele, kuna teatud kirjakohtade (nagu 1. Ms 3:16) kohta levinud tõlgendusi on kasutatud naiste rõhumise õigustamiseks. Samal moel on kasutatud järgmisi kirjakohti: Pauluse kiri efeslastele 5:22–24, Pauluse 1. kiri korintlastele 11:2–16, Pauluse 1. kiri Timoteusele 2:9–15 ja Pauluse kiri koloslastele 3:18. Seetõttu peab kirik hakkama möönma, et naistevastane vägivald ei ole mitte ainult patt, mis toimub ‘kuskil meist kaugel’, vaid et ka mõned kirikuliiikmed ise on vahel selliseid patutegusid toime pannud ning et me oleme patustanud nii oma tegudega kui ka tegematajätmistega.

Me saame nentida, et kirik kui tervendav kogukond on juba varemgi teinud katseid naistele suunatud vägivalda probleemiga tegeleda – ükskõik kui harvad, vähetõhusad või ebaadekvaatsed need katsed ka on antud hetkel olnud. Mõned kirikukogukonnad pakuvad naistele lühiajalist turvalist varjupaika ja annavad vajadusel pastoraalset nõustamist või siis vähemalt tegelevad selle teemaga üksikisikute tasandil kui ühega perekondlikest probleemidest. Pääaegu kõik need tervendavad ja toetavad tegevused on algatatud naiste poolt ja neid pakutakse vabatahtlikutööna. Need ettevõtmised on kui lootuskiir kõikidele naistele, kes on olnud siiani sunnitud hirmu tõttu vaikima.

Mis on aga seni kirikutegelaste tegudes ja pedagoogilistes õppevahedites puudunud, on naistevastase vägivalda avalik hukkamõist ja kinnitus, et kirik keeldub seda sallimast. Seni on kirikupoolne apaatia pigem kinnitanud vastupidist. Liialt sageli on kirik kasutanud vägivaldaprobleemiga tegelemisel „selle tegelikust väiksemana näitamist, nähtamatuks muutmist või sellest distantseerumist”.¹⁰ Seega peab kirik analüüsima, kas „ta ei ole äkki juba aastasadu kuulutanud evangeeliumit viisil, mis aitas kaasa meeste vägivaldsusele, naiste ja laste abitusele ja kaitsetusele ning perekonnas aset leidva vägivalda tolereerimisele ühiskonna poolt.”¹¹

Kirik saab alustada kujunenud olukorra muutmist sellega, et ta selgitab pühakirjades esinevate kontekstide paljusust ja meie vajadust nendest piirangutest üle olla, et seada evangeeliumi tegelik sõnum kõikides olukordades esiplaanile ning saavutada tervenemine ja vabanemine Kristuses mitte ainult üksikisiku tasandil, vaid ka perekondade ja kogukondade tasandil.

¹⁰ “The Context for Feminist Theologizing: Violence Against Women/Women Against Violence.” Corinne Scott, allikas: *Feminist Theology: Perspectives and Praxis*.

¹¹ “Gewalt gegen Frauen als Thema der Kirche (Teil II).” Ein Bericht in zwei Teilen. Theologische Reflexion. Hannover: Evangelische Kirche Saksamaal, 1999, lk 5. Vt ka www.ekd.de/EKD-Texte/2110_1866.html

Kõige olulisem on, et me tunnistaksime, et ka kiriku sees on vägivalda, kuna on teatavaid ettekirjutusi ja praktikaid, mis takistavad naiste jõudmist juhuksidele. Samuti on tõsiasi see, et on esinenud vaimulike poolset väärkohtlemist, seksuaalseid väärtegusid, kontrollivat käitumist naissoost töötajate suhtes ja apaatsust selle probleemiga delikaatsel ja õiglasel moel tegelemisel.

POSITIIVSED MEETMED, MIDA OLEKS VÕIMALIK RAKENDADA

- *Väljendage avalikkuse ees seisukohta, et kõik vägivallavormid on patt, kuna need ei võta ei vägivallatseja ega ohvri puhul arvesse asjaolu, et me oleme loodud Jumala sarnastena, samuti kinnitage avalikkuse ees, et vägivald ei kuulu kunagi tolereerimisele ega väljavabandamisele.*
- *Teavitage kogudusi erinevate naistevastase vägivalla vormide esinemisest kirikus ja ühiskonnas.*
- *Arendage välja tegutsemisviise ja praktikaid, mis aitaksid vägivallatsejad kiriku ja ühiskonna ees vastutust kandma panna.*
- *Keskenduge vägivallaprobleemile ühel kindlal ajal igal aastal, nt saage koos naistega osa mõnest 'solidaarsuse pühapäevast'.*
- *Määrake konkreetsed isikud, kes tegeleksid naistevastase vägivalla teemaga ja aitaksid leida lahendusi, nt avaksid kiriku juures täisajaga töötava, majanduslikult kindlustatud naiste turvatoa.*
- *Looge kogudustes survegrupid, mis koguvad teavet vägivalla esinemise kohta kohalikus kogukonnas.*
- *Lülitage naistevastase vägivalla probleemi käsitlemine jutlustesse, katehheetilistesse juhistesse ja teoloogilistesse õppekavadesse.*
- *Algatage kirikute haridus- ja täiendkoolituse institutsioonides teemakohaseid arutelusid.*
- *Muutke kirik turvapaigaks, kuhu vägivallaohvrid saavad pöörduda turvalisust, toetust ja tervenemist püüdlema.*
- *Pakkuge nii vägivalla ohvritele kui toimepanijatele võimalusi tervenemiseks.*
- *Jälgige, et kohalikud omavalitsused pakuksid toetavaid ja koostööl põhinevaid lahendusvõimalusi.*

TÄIENDAVAD RESSURSID

No Longer a Secret. The Church and Violence against Women. Aruna Gnanadason. 2. täiendatud trükk. Geneva: WCC Publications, 1997.
Women, Violence and Nonviolent Change. Aruna Gnanadason, Musimbi Kanyoro, Lucia Ann McSpadden (toim). Geneva: WCC Publications, 1996.
The Cry of Tamar. Violence against Women and the Church's Response. Pamela Cooper-White. Minneapolis: Fortress Press, 1995.

PEATÜKK 2 . ERINEVATE ISIKUTEVAHELISE VÄGIVALLA VORMIDE ANALÜÜS

Enne, kui me jõuame väärkoheldud naiste aitamise teemani, on esmalt oluline mõista vägivalla erinevaid mõõtmeid. Isikutevahelist vägivalda peetakse sageli eraasjaks. Kogemus on näidanud, et tegelikult tuleks sellesse suhtuda teisiti.

Lisaks sellele, et vägivald mõjutab naist füüsiliselt ja vaimselt, mõjutab see teda ka spirituaalselt. Kui väärkoheldud naised otsivad alternatiivseid lahendusi, nõustamist või tröösti vaimsetelt juhtidelt ja institutsioonidelt, ent neile saab osaks ebaadekvaatne ja ebaefektiivne kohtlemine, tunnevad nad end üksildasena, reedetuna ja vihasena. Nad küsivad: 'Kus on kogu mu valu juures Jumal ja milleks on üldse kirik?'

Isikutevaheline vägivald ei mõjuta mitte ainult selle ohvriks langenuid, vaid ka neid ümbritsevaid inimesi. Naised täidavad tihti ühtaegu kolme rolli: rahateenija, majahoidja ja hooldaja. Nende rollidega kaasnevad ootused tingivad, et nad teevad pikki tööpäevi, kuid saavad normaalsest vähem süüa, magada ja arstiabi, kuni nad on täiesti ära kurnatud. Kui nendest naistest saavad lisaks veel abikaasade poksikotid, muutub nende elu veelgi viletsamaks. Kõige nähtavamad isikutevahelise vägivalla vormid on füüsiline ja seksuaalne vägivald. Kuid emotsionaalne ja psühholoogiline vägivald võib sageli olla sama kahjustav või hullemgi ning sellel on kaugeleulatuvad tagajärjed.

VÄGIVALLA TÜÜBID

1. Füüsiline vägivald

Igasugune haigetegevumine, mis jätab endast ohvri kehale füüsilised jäljed, näiteks kätega või esemetega löömine, sigaretiotsaga kõrvetamine, jalaga löömine, abordile või steriliseerimisele sundimine, suguelundite moonutamine jne.

2. Seksuaalne vägivald

Iga tegevus, mille käigus ühte inimest kasutatakse teise inimese sugukire rahuldamiseks (mõnikord võib see toimuda ka inimese enda nõusolekul). See võib olla näiteks ka hooldaja seksuaalne vägivald hooldatava suhtes või töötaja seksuaalne vägivald kolleegide või alluvate suhtes. Seksuaalne vägivald võib avalduda füüsilise kontaktina – vägistamine, intsest, ahistamine puudutamise, suudlemise, hellitamise, suguühete (vaginaalne, oraalne või analne) või ükskõik millise muu tegevuse näol, mille käigus naise ja lapsi sunnitakse vägivallatsejat seksuaalselt stimuleerima. See võib avalduda ka ilma kontaktita, näiteks roppude või flirtivate märkustena, naiste sundimisena pornograafiat vaatama või pornograafia objektiks olema, genitaale näitama, samuti roppude anonüümsete telefonikõnedena või jälitamisena.

3. Emotsionaalne või psühholoogiline vägivald

Inimolendid vajavad suhteid, kuna see aitab neil määratleda oma identiteeti, tajuda kuuluvustunnet ja elada tähenduslikku elu. Vajadus selliste suhete, vastastikuse jagamise ja vastutamise järele paneb inimesi otsima suhteid teistega, neid säilitama ja neisse investeerima.

Kuid kui naised on sunnitud või manipuleeritud abitusse seisundisse, siis toimub selle vajaduse ärakasutamine ja kuritarvitamine. Niisugune kuritarvitamine võib avalduda järgmiste vormidena:

Eiramine: Teesklemine, nagu naist poleks üldse olemas. Sageli kasutatakse selle väljendamiseks kehakeelt, näiteks töökohtumistel, kus naiste ettepanekuid ja arvamused ignoreeritakse.

Tõrjumine: Mõistaandmine, et parem oleks, kui naist poleks üldse olemas, nt “Küll ma oleksin õnnelik, kui sa ei oleks mu naine/partner.”

Isoleerimine: Ohvrite ilmajätmine toetusest või võimalusest suhelda teiste inimestega. Mõnikord võtab abiellumine naiselt tema toetava perekonna ja sunnib teda elama koos mittetoetavate mehepoolsete sugulastega. Naisel ei võimaldata saada teavet oma sugulaste käekäigu kohta või piiratakse tema liikumist.

Kritiseerimine: Näägutamine, ahistamine, sõimunimedega nimetamine, naeruvääristamine, süüdistamine ja alandamine kas naisega kahekesi olles või teiste inimeste juuresolekul.

Ähvardamine: Naise ähvardamine talle endale või tema lähedastele (nt naise lapsed või teised pereliikmed, lemmikloomad) haigetegevamisega.

Sundimine ebaseaduslikele tegudele: Naise kaasamine ebaseaduslikesse tegudesse, nt prostitutsiooni, inimkaubandusse, narkootikumide levitamisse.

Korduv ohvrustamine: Naise süüdistamine vägivaldas, mida tema vastu toime pannakse, nt lese süüdistamine kaudses abikaasa surma põhjustamises, kuna ta ei palvetanud piisavalt, ei hoolitsenud tema eest piisavalt hästi või avaldas oma lähedusega halba mõju; samuti vägistatu süüdistamine, nagu oleks ta ise vägistamise põhjustanud või esile kutsunud oma riietumisstiili, valel ajal vales kohas viibimise või ebapiisava karjumise ja võitlemisega. See võib väljenduda põlgava suhtumisena vägistatusse või tema sundimisena vägistajaga abielluma. Mõned naised võivad isegi hakata vägivalda alateadlikult provotseerima, kutsudes nii esile uut ohvriks langemist.

4. Võim ja kontroll

vt LISA VI

‘Võimu ja kontrolli ratas’ – trükitud Duluthi (Minnesota, USA) Koduse Vägivalla Sekkumisprojekti loal^{12a}

Mehe ja naise suhe, mis on üles ehitatud mõlemapoolsusele, jagamisele, austusele ja armastusele, võib olla mõlema osapoole jaoks vägagi sisukas ja tähendusrikas. Paraku ei ole see aga sugugi alati nii. Mõned mehed, kes on harjunud rakendama teiste inimeste suhtes kontrolli, kipuvad kasutama paarisuhtes hirmutamist, isoleerimist ja emotsionaalset väärkohtlemist. Juhul, kui kohe selle protsessi algusfaasis ei toimu sekkumist, võib see jõuda välja ka füüsilise vägivallani. Kuid ka ainuüksi verbaalne vägivald võib olla äärmiselt kahjustav. See põhjustab ohvri enesehinnangu vähenemist ja tekitab temas kahtlusi oma toimetulekuvõimes. Pidev kritiseerimine põhjustab moraali langemist ja muudab ohvri väärkohtlejust kunstlikult sõltuvaks.

Mõned meetodid, mille abil vägivaldlatseja ohvrit kontrolli all hoiab, on ära toodud joonisel ‘Võimu ja kontrolli ratas’.

^{12a} Duluth Domestic Abuse Intervention Project, 206 West Fourth St., Duluth, Minnesota 55806, USA.

5. Vägivalla tsükkel

pinge kogunemine → esimene akuutne vägivalaintsident → vaheaeg → pinge kogunemine → akuutne vägivalaintsident → lühem vaheaeg → pinge kasvamine → akuutne vägivalaintsident → pinge kasvamine (vaheaeg puudub või on väga lühike) →

Vägivalla tsükkel^{12b}

Trükkimiseks luba olemas

Väärkoheldud naiste psühholoog ja eestkõneleja Lenore Walker on leidnud, et vägivaldne paarisuhe läbib enamasti teatud kindlad faasid:

Pinge kogunemise faas, mille ajal naine tunneb, et peab ringi käima justkui munakoortel, üritades kasutada erinevaid strateegiaid vägivaldse intsidendi vältimiseks või edasilükkamiseks. Akuutne faas, mille käigus vägivaldsete põhjustab tõsisemaid kahjustusi perioodi jooksul, mis kestab kahest tunnist kuni ööpäevani (mõnikord aga võib see periood venida nädala pikkuseks või pikemaks). Lõpuks saabub muutuva pikkusega lahke, kahetseva ja armastusväärse käitumise faas, mida mõnikord on nimetatud ka mesinädalate faasiks, kuigi väärkoheldud naise jaoks pole need mingid mesinädalad. Parimal juhul on see talle vaid ajutine leevendus sunni, ähvarduste, piiratud valikute ja haigetsaamiste kontekstis.

Tsükkel kordub spiraalina – pinge kogunemise faasid muutuvad vähehaaval pikemaks, vägivaldpuhangud muutuvad ohtlikumaks ja vägivaldavad perioodid muutuvad lühemaks või kaovad üldse.¹³

Seda tsükli on nimetatud ka „armastuse, lootuse ja hirmu“ tsüklikuks.

Tsükli kordudes hakkab muutuma ka naise reaktsioon. Vägivaldse faasi ajal võib ta murda vaikuse müüri ja usaldada oma mure mõnele kaasinimesele. Vägivalla vaheajal aga võib ta väita, et probleem on juba lahenenud ja pole enam põhjust muretseda. Vägivaldsete omalt poolt avaldab kahetsust ja palub andestust.

See naisepoolne andestamine ja vägivaldsete kahetsev käitumine on samuti vägivaldsete tsükli osad. Sellised kiired vaheldumised ohvri ja vägivaldsete elus peaksid panema meid muretseda, mitte kergendust tundma. Mary Fortune sõnul on võimalik selgelt vahet teha sellise pinnapealse pseudokahetsuse ja tõelise, raske tööga saavutatud pikaajalise kahetsuse vahel, mis muudab inimese elu ja käitumist täielikult.¹⁴

Kui naine tahab vägivaldsest paarisuhtest lahkuda, siis oleks selleks kõige sobivam aeg vägivaldsete tsükli kahetsuse faas (nn mesinädalate periood), kuid tegelikult on sellel perioodil naise lahkumise tõenäosus kõige väiksem.

Iga lahkumiskatse võib vägivaldahtu veelgi suurendada. Vägivaldsete võib kasutada emotsionaalset mahategemist, väites, et naine ei saa temata hakkama, või ähvardada naist lahkumise korral kättemaksuga, kuna ta peab naist enda omandiks, mida tal on õigus kontrollida, mistõttu ta võtab naise lahkumist ülima solvanguna.

^{12b} Joonis 5.4 trükisest *The Cry of Tamar. Violence Against Women and the Church's Response*. Pamela Cooper-White. Minneapolis, Minnesota: Fortress Press, 1995, lk 107.

¹³ Samas, lk 106.

¹⁴ “Keeping the Faith: Questions and Answers for the Abused Woman.” Mary Fortune. San Francisco: Harper & Row, 1987.

Vägivallavabal perioodil usub naine, et suudab panna oma armastusega mehe end muutma, kui ta on tema suhtes piisavalt hooliv ja usaldav. Seetõttu otsustab naine kooselu jätkata. Naist, kes on juba kulutanud oma paarisuhte heaks aega ja energiat, heidutab mõte, et ta peab kõigega jälle otsast peale alustama, eriti juhul, kui tal on lapsi, kes vajavad tema toetust, või kui talle on sisendatud, et ta on väärtusetu. Ta võib üritada keskenduda heade külgede otsimisele mehes, kellega ta on juba abielus või kooselus, ning püüda seda osa mehe vägivaldsest poolest lahus hoida. Naine võib käsitleda vägivaldsust kui haigust, millele tema peab ravi leidma. Kui naine on kristlane, võib talle olla õpetatud, et ta peab uskuma pattude andestamisse ja „teise põse ette pöörama“.

Ennastohverdavat kannatamist võib omalt poolt süvendada risti tähendust selgitav teoloogia, samuti analoogia Jumala ustava teenri rolliga kristluses. Seetõttu on kord juba alanud vägivallatsüklit väga raske peatada.¹⁵

6. Koduse vägivalla mõju lastele

Lapsi, kes näevad kodus pealt vägivalda, mõjustab see sama palju kui naist, kellele see on otseselt suunatud. Lapsed võivad isegi lõpuks jõuda järelduseni, et see ongi normaalne olukord. Poisid õpivad oma vägivaldset isa jäljendama ning võivad hakata vägivalda kasutama konfliktide lahendamise meetodina ja oma tahtmiste saavutamise vahendina. Tüdrukud võivad õppida leppima mõttega, et vägivald ongi osa naiste elust. Nad võivad õppida samastama armastust valu ja vägivallaga ning neil on suurem tõenäosus hiljem luua ise paarisuhte vägivaldse mehega. See ainult toidab vägivallakultuuri jätkumist.

Väärkoheldud naiste lapsed sooritavad kuus korda sagedamini enesetapukatseid ja hakkavad 50% suurema tõenäosusega kasutama alkoholi ja narkootikume. Rohkem kui pooled väärkoheldud naised löövad ise oma lapsi. Pooled kodutud naised ja lapsed on koduse vägivalla eest põgenejad.¹⁶

Ameerika Ühendriikides tehtud uurimused on jõudnud hoiatava tulemuseni, et 100% sarimõrvaritest on kogenud füüsilist vägivalda või seda pealt näinud. Perekonnas aset leidev vägivald on üks sagedasemaid riskifaktoreid nooruki hilisema kuritegeliku käitumise kujunemisel. Need on tõendid sellest, kuidas vägivallatsükkel end ise toidab, laste kaudu edasi kestab, paljuneb ja uue vägivalla tekkimist põhjustab.

POSITIIVSED MEETMED, MIDA OLEKS VÕIMALIK RAKENDADA

- *Looge ja hoidke käigus lühiajalisi varjupaiku väärkoheldud naistele – tehke sealjuures koostööd koguduste ja spetsialiseerunud mittetulundusühingutega.*
- *Pakkuge või algatage koolitusi juristidele, politseile ja meditsiinitöötajatele tagamaks, et ohvreid koheldakse lugupidavalt ja et neil oleks võimalus oma õigused jalule seada ning kasutada vajadusel rehabilitatsiooniteenuseid.*

¹⁵ “Vägivalla tsüklid” Priscilla Singh, allikas: “Resist and Reduce Violence against Women,” *Women magazine* No. 54, august 2001. Genf: LWF Publications, lk 14.

¹⁶ “Ties that Bind: Domestic Violence against Women.” Elisabeth Schüssler Fiorenza, allikas: *Women Resisting Violence: Spirituality for Life*. Toim. Mary John Mamanzan, Mercy Amba Oduyoye, Elsa Tamez, J. Shannon Clarkson, Mary C. Grey ja Letty Russell. New York: Orbis Books, 1996, lk 39.

- *Avage tugitelefoni vägivallaohvritele.*
- *Looge tegevusplaane ja reegleid, mis annavad vaimulikkonnale ja ilmikutele juhiseid vägivallatseja korralekutsumiseks.*
- *Eraldage vahendid, et korraldada nõustamiskoolitusi nii usklitele kui mitteusklitele meestele ja naistele.*
- *Juhtige naiste tähelepanu:*
 - *psühholoogilistele protsessidele, mille küttesse nad võivad olla sattunud – vägivallatseja käitumisele vabanduste leidmine, oma süüdistuste tagasivõtmine või vägivaldsesse olukorda tagasi pöördumine.*
 - *alternatiivsetele lahendustele, mis on saadaval solidaarsuse võrgustiku kaudu.*
 - *viisidele, kuidas nad saavad politseis ja kohtus enda eest seista*

TÄIENDAVAD RESSURSID

“Mida te saate teha selleks, et ennast kaitsta.” Lisa I A.

“Mida ette võtta, kui keegi räägib teile loo sellest, kuidas temast sai vägivallaohver.” Lisa II D.

PEATÜKK 3 . MUUDATUSTE TOOMINE KIRIKUSSE JA ÜHISKONDA

3.1 STRUKTURAALNE VÄGIVALD

Sellised struktuurid nagu perekond, kogukond ja religioossed institutsioonid pakuvad meile enesemääramise ja kuulumise võimalusi. Ent nendest võivad saada ka vägivalda tööriistad.

Sellest hoolimata eeldatakse, et naised oleksid sellesama struktuuri eestkostjad ja täidaksid selles teatud ettenähtud rolle. Ka meestele loovad rollid, mille täitmist nendelt siinkohal oodatakse, piiranguid. Strukturaalne vägivald jääb sageli märkamatuks ning korra ja stabiilsuse huvides ollakse valmis seda säilitama ja heaks kiitma. Strukturaalsele vägivaldale on omased järgmised omadused:

- Ohvriteks võivad olla nii üksikisikud kui rühmad ja kollektiivid.
- Seadusetäitjad vahetuvad, kuid struktuurid jäävad samaks.

“Naistevastase vägivalda juured on naiste ja meeste vahelistes ebavõrdsetes võimusuhetes.”¹⁷ Meestele on antud ühiskonnas võim naiste üle, kuid see võim muutub vägivaldseks, kui seda kasutatakse teiste kontrollimiseks ja allasurumiseks.

Paljusid naisi

on kasvatatud nii, et nad on hakanud uskuma, et naised on abitud ja neil puudub õigus võimu omada. Võimuga seostuvad tugevad autoriteetsuse kuvandid, aga meile (naistele) ei meeldi, et meid peetakse autoritaarseteks inimesteks.¹⁸

Naistele õpetatakse ja sageli nad ka usuvad seda, et vägivalda on võimalik „ära teenida“. Lisaks sellele võtavad paljud ühiskonnad vaid väga vähe ette selleks, et vägivalda vähendada või vägivaldaseid karistada, nt isegi siis, kui vägivaldavastased seadused on olemas, jäetakse vägivaldaprobleem sageli politsei ja kohtute poolt tähelepanuta või pisendatakse seda.¹⁹

Olukorra teeb veelgi valulikumaks see, et naistest endist on selle kasvatustöö tulemusena saanud samuti selle kahjustava trendi edasikandjad.

Paljudes maailma piirkondades suhtub kirik halvaks panuga naistesse, kes on lahku läinud, ametlikult lahutatud, vallalised või mitteabielus emad. Hukkamõistu aste suureneb veelgi, kui naine on prostituut või vägistamise ohver. Selleks, et püüda aru saada, kuidas süsteem ise aitab niisuguste olukordade kujunemisele kaasa, ei tehta vähimaidki pingutusi. Samas aga ei taba mehi sageli mingi hukkamõist – vaatamata sellele, et nad võivad olla niisuguste olukordade kujunemisel kaasosalised.

Seksism kannab edasi uskumust, et inimesed on üksteisest ülemad või alamad bioloogilistel põhjustel.

¹⁷ “Gewalt gegen Frauen (Teil I).” Ein Bericht in zwei Teilen. Theologische Reflexion. Hannover: Evangeelne Kirik Saksamaal, 1997, lk 14.

¹⁸ “Recognising and Naming Power.” Ranjini Wickramaratne-Rebera, allikas: *In God's Image*, Journal of Asian Women's Resource Centre for Culture and Theology, Vol.17, No.1. Kuala Lumpur, 1998.

¹⁹ “Sexual and Reproductive Health Briefing Cards,” Family Care International. New York, 2000.

Ajalooliselt on seksistlik mõtlemine väitnud, et meessoost inimesed on loomuldas naissoost inimestest üle ja et nii peavadki asjad käima ning selle korra säilitamise huvides on kasutatud mitmesuguseid diskrimineerivaid mooduseid. Samuti nagu rassismi puhul liigitab selline eelarvamuslik mõtlemine teatud rühma inimesi ebatäiuslikeks, omistab neile alamad rollid ja jätab nad ilma teatud õigustest ainuüksi teatavatest füüsilistest ja/või vaimsetest omadustest johtuvalt. Samuti nagu rassism peab mõningaid inimesi alaväärtuslikumaks nende nahavärvi või etnilise päritolu tõttu, nii teeb seksism inimestel vahet soo ja sellega kaasnevate funktsioonide põhjal, pidades naisi olemuslikult vähemväärtuslikuks kui mehi ning näeb vaeva selle nimel, et hoida naisi sotsiaalselt neile sobivatel kohtadel. Mõlema *ism*-i puhul tehakse väliste omaduste põhjal järeldusi inimese kui terviku üle ning võetakse endale õigus inimväärikusega mitteamvestamiseks.²⁰

Seksism on multidimensionaalne faktor, mis kinnistab mehed ja naised stereotüüpsetesse rollidesse. Paljudes ühiskondades võtavad spetsiifilised rolliootused naistelt ja tüdrukutelt võimaluse saada haridust või valida eriala või tööd. Seetõttu peavad nad leppima piiratud hulga võimalike töödega, spetsiifiliste rollidega ja geograafiliselt piiratud liikumisruumiga. Nii naisi kui mehi õpetatakse lapsest peale mõtlema, et see kõik on normaalne ja vajalik, et säilitada perekonnas ja ühiskonnas korda ja stabiilsust. Sooline jaotus töökohtadel eeldab, et meestel peab olema kontroll ressursside ja otsustamisprotsesside üle, see võtab aga naistelt võimaluse oma õiguste suhtes sõna sekka öelda. On olemas erinevaid seksismi tüüpe:

1. Androtsentrism

Maailma vaatlemine ainult mehe perspektiivist võib kujutada naisi pigem objektide kui subjektidena.

See võib endaga kaasa tuua järgmised nähtused:

Naissoo nähtamatus. Üks näiteid sellest on naiste lugude puudumine pühakirjas, nt evangeelium mainib Maarja Magdaleenat ainukesena või ühena vähestest, kes nägi ülestõusnud Jeesust. Kuid Paulus räägib sellest oma 1. kirjas korintlastele 15:5–6 "...ja ta [Jeesus] näitas end Keefasele, seejärel neile kaheteistkümnele, seejärel näitas ta ennast ühtaegu enam kui viiesajale vennale." Esimene ilmumine naistele on täielikult välja jäetud.

Misogüünia: Naiste vihkamist peetakse õigustatuks, väites, et naised on patu põhjus, nt ütlusega „Naised on värv kurja juurde“. Samas vaimus hoiakud levivad üha edasi.

Androtsentrismi tunneb ära välistava keelekasutuse järgi, nii kasutatakse näiteks väljendit „kõik olid kohal nagu üks mees“ või räägitakse "meeskonnatööst", kuigi kõnealuses rühmas on ka naisi. Samuti seab see reegleid, mis välistavad naiste jõudmise juhtivatele kohtadele, näiteks ettekäändega, et kuna kõik apostlid olid mehed, tuleks ainult mehi vaimulikuks pühitseda.

²⁰ *She Who Is. The Mystery of God in Feminist Theological Discourse.* Elizabeth A. Johnson. New York: The Crossroad Publishing Company, 1998, lk 23.

2. Liigne üldistamine

See ilmneb juhtudel, kui mingis uurimuses kasutatakse ainult mehi või ainult naisi, kuid esitatakse uurimistulemused üldsõnalistena. Prantsuse keeles on tava, et kui kohal on kasvõi kümme miljonit naist, kuid kohal on ka üks pisike poisslaps, siis kasutatakse sellest rahvahulgast rääkimisel pigem meessoost kui naissoost asesõna. Prantsuse keeles on termini 'inimõigused' vaste jätkuvalt 'droits de l'homme', st mehe õigused. Kirik räägib jätkuvalt 'Viie tuhande toitmisest', kuigi tekstis on kirjas "Aga sööjaid oli ligi viis tuhat meest, peale selle veel naised ja lapsed." (Mt 14:21)

3. Sooline mitteametustamine ja topeltstandardid

Paljudes riikides ja ühiskondades peetakse meest ametlikult perekonnapeaks, olgugi et ta võib olla töötu ja mittetootlik ja naine võib olla põhiline leivateenija. Meest nimetatakse sageli 'põhiliseks rahateenijaks' ja naist 'täiendavaks rahateenijaks.' Paljudes riikides pälvib naine sama kuriteo eest karistuse, kuid mees jäetakse karistusest. Üks selliseid näiteid on juhtum Piiblis, kui naine tabati abielurikkumiselt (Jn 8). Mehel lubati karistusest lahkuda, naine aga toodi Jeessuse ette kohtumõistmisele.

4. Soolises mõttes kohatu käitumine

Inimesi, kes ei täida ettekirjutatud soorolle, käsitletakse kui hälvikuid või probleemseid inimesi. Kui mõni ema läheb tagasi tööle, küsitakse sageli: "Kuidas lapsed sellega harjuvad ja hakkama saavad, kui sa tööle lähed?" Samas ei esitata sellist küsimust kunagi seoses lapse isaga. Vaikiv eeldus on, et lapsed kuuluvad ema vastutuse alla, mitte ei jaga vanemad vastutust ühiselt.

5. Familism

Perekonnas naise puhul ainult traditsiooniliste rollide tähtsustamist nimetatakse familismiks. Peetakse enesestmõistetavaks, et perekond on ühiskonna väikseim tuumüksus, mitte suurem kogum pereliikmeid ning et perekonna toimimise üle vastutab eelkõige ja ainuliselt naine. Naine peab oma käitumist kohandama alati selle järgi, et perekond oleks tema suurim prioriteet.

6. Sooline dihhotoomia

Sooline dihhotoomia on sugude käsitlemine erinevate rühmadena, kellel on erinevad omadused. Näiteks on levinud stereotüüpne arvamus, et mehed on 'ratsionaalsed' ja naised 'emotsionaalsed,' et mehed on 'tugevad' ja naised 'nõrgad.'

7. Võltsosalemine

See on olukord, kui vormilise välismulje või soolise esindatuse vormilise saavutamise nimel tehakse mingi võltsžest, et näida poliitiliselt korrektne. Näiteks pühitsetakse üksainus naine vaimulikuks või valitakse mingisse kirikuesindusse. Enamiku ajast kipub see naine teiste naiste ja nende toetuse puudumise tõttu hoiduma tagaplaanile, on pigem ettevaatlik kui ründav ning kohandab end vastavalt meeste poolt genereeritud süsteemile või isegi käitub samamoodi nagu mehed, et nende poolt aktsepteeritud saada.

POSITIIVSED MEETMED, MIDA OLEKS VÕIMALIK RAKENDADA

- Algate kirikuinstitutsioonides analüüsivaid arutelusid soolistel teemadel, et paremini mõista stereotüüpsete soorollide, hierarhiate ja patriarhaalsuse kujunemist, naiste alahindamise põhjuseid ning võimusuhteid sugudevahelistes suhetes.
- Arutlege võimu ja autoriteedi teemal, käsitledes seda kui muutuste ja uuendamise, mitte teiste inimeste kontrollimise tööriista. See, kuidas Jeesus jagas võimu teistega, võimu delegeeris ning lunastuse nimel võimust ja autoriteedist loobus on meile eeskujuks, kuidas kogukonnas ja kogukonna hüvanguks võimuga ümber käia. Selle kaudu, kui me suudame seda mõista, aitame me naiste positsiooni ühiskonnas tugevdada ning genereerida kõigile vajalikke teadmisi ja tegusid.
- Koolitage naised loobuma ennastohverdavatest maneeridest, õpetage neid võimu omama ja seda vastutustundlikult kasutama.
- Kaasake sooküsimus oma kõikidesse tegevuskavadesse ning revideerige seadusi, regulatsioone ja direktiive nii, et need oleksid õiglased mõlema soo seisukohalt.
- Viige sisse regulatsioonid, mis võimaldavad naissoost õpilastel õppida teoloogiat meessoost õpilastega samadel tingimustel, ükskõik kas asi puudutab stipendiumite määramist või edasiõppimisvõimalusi.
- Edendage teadlikult naistele mõeldud õppimisvõimalusi ning looge neile meestega võrdselt tasustatavaid töökohti.
- Pakkuge naistele ja meestele õiglaseid ja võrdseid võimalusi kiriklike institutsioonide juhtivatele positsioonidele jõudmiseks.
- Vaadake üle oma vabatahtlikutöö korraldus ja jälgige, et seal ei oleks soolisi hierarhiaid.
- Pakkuge sooteemalisi koolitusi noorterühmadele – käsitlege muuhulgas vägivaldaproblematikat ning reflekteerige ja hinnake ümber sotsiaalseid ja traditsioonilisi norme.
- Looge meesterühmi, mille raames arutletakse uue mehelikkuse mudelite üle, et lammutada matšolikke kuvandeid ja rõhutada vajadust aktsepteerida selliste tunnete nagu armastus, viha ja kurbus väljendamist.
- edastage sõnum, et hoolitsevate rollide täitmine võib olla miski, mille üle ka meestel on põhjust uhkust tunda.
- modifitseerige naisekuvandit, liikudes häbelikust, alandlikust, ennastohverdavast ja emalikust ideaalist rollitüübi suunas, mis soosib naise eneseteadlikkust, väärikust ning isetegutsemis- ja mõtlemisvõimet.
- korraldage grupitöid, mis õpetavad mehi oma vihaga toime tulema ilma vägivaldseid vahendeid kasutamata.
- Looge teoloogilistes õppeasutustes rühmi, mis
- analüüsivad uuenenud elu ja usuga kaasnevaid väljakutseid ja valmistuvad nendeks.
- analüüsivad kriitiliselt kultuure, traditsioone, hoiakuid ja käitumismustreid.
- vaatavad uue pilguga üle arusaama perekonnast kui indiviidide kogumist, kes on üksteisega seotud armastavate ja vastastikuselt vastutustundlike suhete kaudu.

TÄIENDAVAD RESSURSID

The Cry of Tamar. Violence against Women and the Church's Response. Pamela Cooper-White. Peatükk 1: "Power and Violence against Women." Minneapolis: Fortress Press, 1995, lk 17–42.

The Power We Celebrate. Women's Stories of Faith and Power. Toim. Musimbi Kanyoro ja Wendy S. Robins. Geneva: LWF Publications, 1992.

"Kuidas mehed saavad anda oma panuse meeste poolt toimepandava naistele suunatud vägivalda lõpetamisse." Lisa III A.

"Näide noore advokaadi kohta, kes teeb jõupingutusi, et lõpetada tüdrukute ärakasutamine inimkaubitsemise eesmärgil." Lisa III B.

"Valge lindi kampaania". Lisa III C.

3.2 KULTUURILINE VÄGIVALD

Kultuuriliste ja sotsiaalsete normide, traditsiooniliste uskumuste ja negatiivsete sooliste stereotüüpide jätkuvat allespüsimist märgiti suurima takistusena soolise võrdõigusliku saavutamise teel.²¹

Kultuur on väärtuste, hoiakute, uskumuste, sugudevaheliste suhete, lastekasvatuseviiside, valitsemistavade jms summa. See on inimeksistentsi majanduslik, poliitiline, sotsiaalne ja spirituaalne organiseeritus. Mõned kultuurid on tekkinud sellest, et teatud inimrühm on elanud mingis kontekstis teatud ajalise perioodi jooksul, teised on tekkinud migratsiooni, kaubanduse, koloniseerimise ja kaasajal ka globaliseerimise tagajärjel. Poiste ja tüdrukute erinev kohtlemine on süvenenud. Kultuurilised motiivid või süsteemid võivad põhjustada vägivalda, nt naissoost loodete või imikute tapmist, tüdruklaste eemalehoidmist haridusest ja tervishoiust ning naiste genitaalide moonutamist. Lisaks sellele on 85% maailmas toimunud maade koloniseerimise käigus aset leidnud kristluse sissetoomine selle läänelikes vormides, selle käigus on aga hävitatud mitmed eluterved kohalikud kultuurid ning sisse toodud uued naised objektina käsitlevad mõtteviisid. Üks selliseid näiteid on 'mulata' naised, keda Brasiilia karnevalidel vaadeldakse pelgalt 'seksikate naistena'. Lisaks sellele edastavad tänapäevased kultuurid probleemseid tähendusi ja kipuvad inimõiguste mehhanisme alla suruma.

Kiriku kontekstis toetab Vana Testamendi käsuõpetus kultuure, mis seavad naise ebasoodsasse positsiooni, nt puhtuse ja roojasuse kontseptsioon ning naiste käsitlemine ebapuhtana nende menstruatsioonivere tõttu (3. Ms 15:19–31). Lisaks nendele kasutatakse ka muid piibli tekste rassistlike, seksistlike ja klassiideoloogiate toetamiseks.

1. Rituaalne vägivald

Igasugune väärkohtlemine, mis pannakse toime mingi traditsioonilise kombetalituse käigus, nagu näiteks templiprostitutsioon, imikute ohverdamine, okultsed või satanistlikud rituaalid võib endast kujutada rituaalset vägivalda. Mõningates piirkondades on lesed sunnitud järgima teatavaid rituaale, kandma spetsiaalset riidetust ja praktiseerima teatavat käitumist. Näiteks

²¹ "Review and Appraisal of the Implementation of the Beijing Platform for Action." *Report of the Secretary General*, E/CN.6/2000/PC/2. New York: ÜRO. 19. jaanuar 2000, lk 13.

Indias peavad lesed loobuma kõikide hea õnne märkide kandmisest, nagu näiteks *sindhoor* (punane märk juukselahu kohas) või *bindi* (täpp otsmikul), kurkumpasta ja lilled, ning abielunaistele omastest kaelakeedest. Nad jäetakse kõrvale aktiivsest osalusest rõõmupidustustel ja tseremooniatel, seda isegi nende endi perekonnas. Neil ei võimaldata pärida oma surnud abikaasa vara, omandit ja tööga teenitud tulu. Mõningates kultuurides eeldatakse, et naised antakse kui osa abikaasa pärandusest edasi abikaasa vendadele ning nad on nendest kogu elu sõltuvad ja neil puudub igasugune enesemääramisvabadus.

2. Naiste genitaalide moonutamine

Naiste suguelundite eemaldamise eesmärk on väidetavalt naise voruslikkuse säilitamine ja naise kaitsmine seksuaalsete tunnete eest, mis võiksid temas tekitada kiusatust ja põhjustada koguni häbisselangemist. "Igal aastal moonutatakse kahe miljoni tüdruku suguelundid. 75% nendest moonutamise juhtumitest toimuvad Egiptuses, Etioopias, Keenias, Nigeerias, Somaalias ja Sudaanis."²² Lisaks sellele, et see põhjustab lapsele šokki ja valu, võivad olla tagajärjed veelgi raskemad: esineb tõsise verekaotuse, veremürgituse ja teetanuse oht.

Samuti võivad esineda kuse- ja suguteede ning neerupõletikud, põiepidamatus ning menstruaalvere väljavoolu takistused, mille põhjustab suguteede osaline sulgemine. Suguühtega kaasnev valu ja traumad võivad pärssida suutlikkust sooritada suguühet. Ebanormaalselt pikk ja komplitseeritud sünnitus võib põhjustada laste surnult sündimist.

Uuringud moonutamise psühholoogiliste ja sotsioloogiliste mõjude kohta nii naistele kui imikutele on seni ebapiisavad. Paljud naised on pandud uskuma, et genitaalide moonutamine on religioosne kohustus, olgugi et pühakiri seda ei maini. Kultuuriline surve, mille eesmärk on saavutada seda, et lapsevanemad oma lapsi ümber lõikaksid, on nii suur, et isegi kõige intelligentsemad ja haritumad naised on valmis laskma oma tüdruklastel taluda põhjendamatu valu. Traditsiooniliselt põhjendatakse seda väitega, et see kujutab endast üleminekuriitust ja naiseks saamise tseremooniat. On väärt arvatud, et see suurendab viljakust ja kaitseb naise emakat. Naiste genitaalide moonutamine kujutab endast professionaalsetele ümberlõikajatele olulist sissetulekuallikat ja suurendab tüdruku kaasavara. Need faktorid raskendavad sellest tavast loobumist.

POSITIIVSED MEETMED, MIDA OLEKS VÕIMALIK RAKENDADA

- Teadvustada endale selle ülesande suurust, analüüsida anomaaliaid, mis erinevate piirkondade kultuurides, sissetoodud kultuurides ja piiblist lähtuvates kultuurides esinevad, ja nende tõlgendusi, mis jäävad mõistetamatuks neile, kes püüavad jääda ustavaks ja kuulekaks pühakirjale.
- Lugege piibliuurijate töid, mis sisaldavad feministlikke tõlgendusi kirjakohtadele 2 Kn 4:1–7, 4 Ms 27:1–11, 1 Kr 14:33–36, 1 Tm 2:2–12

²² "The Progress of Nations," lk 7. Nahid Toubia uurimusest *Female Genital Mutilation: A Call for Global Action*. (täiendatud jaanuar 1996) New York: Women Ink, 1995. (United Nations Population Division, "World Population Prospects: The 1994 Revision," 1997.)

TÄIENDAVAD RESSURSID

“Genitalverstümmelung von Mädchen und Frauen – Eine kirchliche Stellungnahme.” EKD Texte Nr. 65. Hanover: Evangelical Church in Germany, 1999.

3. Aumõrvad

Au on inimese eneseväärtus tema enda silmis ja tema sotsiaalse rühma silmis. “Aust saab au ainult siis, kui inimese sisemine taotlus ja väline reputatsioon kokku langevad.”²³

Au eesmärk on toimida teatava sotsiaalse hindamise vormina, mis eeldab inimeselt teatavat laadi suhtlemist temaga võrdväärsete, temast ülemate ja temast alamate isikutega vastavalt antud ühiskonnas kehtivatele kultuurilistele normidele.²⁴

Kogukonna kollektiivset au peetakse olulisemaks kui üksikisiku au.

Mehe au põhineb temaga seotud naiste (ema, naine, tütre ja õed) seksuaalsel puutumatusel ja karskusel, mitte tema enda seksuaalsel karskusel. Seega eeldatakse, et naised on allaheitlikud, passiivsed, häbelikud, sõltuvad ja sõnakuulelikud ning neid austatakse just selle eest.

Hisako Kinukawa nimetab seda ‘häbi kultuuriks’, mitte ‘aukultuuriks’, kuna au saavutatakse siin ebasüüdsuse vältimise teel. Naisi karistatakse, kui nad neile esitatavatest rolliootustest või sotsiaalsetest normidest kõrvale kalduvad. Neid piinatakse ja tapetakse, et perekonna, klanni, kasti või kogukonna au taas jalule seada. Neid karistatakse selleks, et hoiatada teisi ühiskonna seatud piirangutest ülestumise eest. Kui Taliban võttis 1996. aastal Afganistanis võimu üle, sunniti naisi kandma *burqua*’t (riietust, mis katab kogu naise keha, jättes nähtavale vaid silmad) ning neid peksti ja loobiti avalikult kividega ebasobivalt riietumise eest, kui nad julgesid kasvõi ainult oma silmi varjava võrgu üles tõsta. Naistel ei lubatud töötada ega ilma meessoost saatjata avalikes kohtades liikuda.

POSITIIVSED MEETMED, MIDA OLEKS VÕIMALIK RAKENDADA

- *Pidage arutelusid Piiblis esineva Tamari loo (2 Sm 13) üle.*
- *Keelake religioossete argumentide kasutamine naiste genitaalide moonutamise, aumõrvade ja rituaalse vägivalla õigustamiseks.*
- *Pühenduge religiooni valetõlgenduste kõrvaldamisele ja õpetage tõeliselt kristlikest põhimõtetest lähtumist seoses naiste genitaalide moonutamise, aumõrvade ja rituaalse vägivallaga.*
- *Looge suguvõsas või koguduses nii meestest kui naistest koosnev tugirühm, mis tegeleks lahkarvamuste lahendamisega perekonnas.*
- *Vaadake üle perekonda puudutavad seadused kristlike põhimõtete ja inimõiguste seisukohalt.*

²³ *Women and Jesus in Mark. A Japanese Feminist Perspective.* Hisako Kinukawa. New York: Orbis Books, 1994, lk 11.

²⁴ Samas.

- *Algatage dialoog usujuhtide ja meedikute vahel, vaadeldes naiste genitaalide moonutamist ja rituaalset vägivalda religioosest ja meditsiinilisest seisukohast, ning sõnastage sekkumisstrateegiad.*
- *Julgustage usujuhte ja teadlasi rõhutama, et need tavad ei ole pühakirjaga kooskõlas.*
- *Tutvuge naiste teabekeskuste raportitega, jagage kogemusi ja monitoorige naiste genitaalide moonutamise, aumõrvade ja rituaalse vägivalla juhtumeid, võttes seda ühena kiriku jooksvatest ülesannetest.*
- *Formuleerige soospetsiifilised põhjendused, miks tuleks naistele garanteerida asüülivõimalus.*

4. Seksuaalsus ja abielu

Abielu käsitletakse kui püha, jumalast seatud institutsiooni. See suhtumine on asjakohane ainult juhul, kui ka mõlemad abielu osapooled seda sellisena käsitlevad. Kuid paljud mehed nõuavad jätkuvalt, et abielus peab kehtima mehepoolne juhtimine ja patriarhaalsus, mitte võrdsus. Need jooned peegelduvad ka abielutseremooniade juurde kuuluvates tütustes ja jutlustes, mis panevad juba eos aluse ebavõrdsele suhtele. Seisukoht, et naise keha on mõeldud meeste rõõmuks, et naise põhiline kohus on sünnitada lapsi ja hoolitseda perekonna eest, vastutada perekonna planeerimise ja laste käekäigu eest, on naisele suureks koormaks. Probleemid kuhjuvad, kui seksuaalsusest rääkimine on ühiskonnas tabu ja kui naised on kirjaoskamatud ja oma kehast vähe teadlikud.

Soovimatu rasedusega, abordiga, naissoost laste tapmisega ja rasedusvastaste vahenditega seostuvad hägusad eetilised põhjendused seavad naise silmitsi häbi- ja süütunnetega, ühiskondliku halvaksapanuga ja tõsiste karistustega. Mõningates kultuurides võetakse lahutatud naistel lapsed ära. Mõnikord heidetakse naised, kes ei saa lapsi, perekonnast välja. Polügaamsetes kultuurides jääb kirik sageli vaikija rolli.

Järjest kasvab vajadus erinevaid ühiskondlikke suundumusi paremini mõista. Kirik on kippunud seni neid teemasid puudutavatest avalikest aruteludest või otsustavatest seisukohtadest hoiduma, kartuses, et need võivad kirikut lõhestada.

Säilitades selliseid tavasid nagu lese pärimine meessugulaste poolt seame naised märkimisväärsesse ohtu. Kui meestelt ei nõuta vastutustundlikku seksuaalset käitumist, ähvardab järjest suurem oht naise ka ajastul, mil HIV-i/AIDS-i pandeemia mõjutab üha enam rahvaid ja kogukondi. Kirikud on näidanud selliste kahjulike kultuuriliste tavade kahtluse alla seadmise või vastavate eetiliste seisukohtade formuleerimise suhtes sageli üles vastumeelsust.

POSITIIVSED MEETMED, MIDA OLEKS VÕIMALIK RAKENDADA

- *Arendage välja teoloogiline lähenemine sellistele teemadele nagu abielu, perekond ja seksuaalsus, võttes arvesse asjaolu, et koos ajaga muutub ka elu ja sellega kaasnevad vajadused.*
- *Korraldage kõikides Luterliku Maailmaliidu kogudustes arutelusid, mis sisaldavad dialoogi võrdsuse ja inimeste eneseväärikuse austamise teemal.*
- *Võimaldage pastoritel arutleda teemadel abielu, perekond, seksuaalsus, lähisuhted ning abielueelsed ja abieluvälised suhted kaasajastatud kontekstis.*

• Pidage arutelusid järgmiste Piibli kirjakohtade üle: 1 Ms 2:24, Mt 19:5–6, Mk 10:7–8, Ef 5:30–31, 1 Kr 7:1–4.

3.3 MAJANDUSLIKU GLOBALISEERUMISE JA MODERNISEERUMISE MÕJUD

Majanduslik globaliseerumine suurendab konflikte maailmas. Turumajanduslikud huvid kipuvad vähendama valitsuste, rahvusvaheliste organite ja sotsiaalsfääri rolli. Sellel on aga otsesed mõjud naistele ja lastele. Toimub järjest suurenev majanduslike ja loodusressursside, kohalike teadmiste ja oskuste liikumine. Võim ja otsustamine liiguvad rahvusriikide tasandilt rahvusvahelisele tasandile, selle käigus tekib kaotajaid rohkem kui võitjaid ja see kõik toimub seninägematu kiirusega. Tootmise globaliseerumine on suurendanud naiste osakaalu selliste sektorite tööjõu hulgas nagu toidu tootmine, rõivatootmine ja liinitöö. Niisugused tööd ei võimalda naistel välja arendada mingeid muid oskusi kui pelk osalemine mingite detailide rutiinses masstootmises – töös, mis välistab igasuguse loovuse. Naised teevad odavtöötetehastes (*sweatshops*) pikki tööpäevi.

Allhanketöö toob kaasa ebareeglipäraseid ja ebaühtlase suurusega sissetulekuid. Püüdes oma perekondi toita seisavad sellistesse ebasoodsatesse oludesse sattunud naised silmitsi äärmise vaesusega. Neist saab haavatav ühiskonnasektor, mida ähvardab aina tõsisem ärakasutamine.

Muutuv majandussüsteem on seadnud naised sageli perekonna leivateenija rolli. Tööd otsivate meeste ränne linnadesse on pannud naised olukorda, kus nad peavad kodus ülal pidama mitte ainult iseennast, vaid kogu oma peret ja majapidamist; sealjuures eeldatakse, et nad suudavad lisaks veel kirikus ja avalikus sfääris teha jätkuvalt ka vabatahtlikutööd. Ebapiisava väljaõppega naised, kellel puuduvad läbirääkimisoskused, otsivad parema tuleviku lootuses tööd teistesse riikidesse sisserännanud töötajatena, kuna neil puuduvad muud valikud.

Niisuguse haavatava positsiooni tõttu puutuvad naised tihti kokku traumeerivate kogemustega ja seksuaalse väärkohtlemisega, samuti võivad nad sattuda maades, kuhu nad sisse rändavad, orjastavatesse tingimustesse, kuna neil võib seal kaduda kontakt välismaailmaga või siis saavad nad põhjendamatult madalat palka. Kuna neil puuduvad piisavad teadmised kohaliku asjaajamise korraldamiseks ja välise toetuse leidmiseks ning tööandjad kontrollivad ja survelevad neid, siis elavad nad hirmus ja viletsuses. Sageli sunnitakse neid tegema pikki tööpäevi, neile ei võimaldata puhkepause ega piisavat toitu, neil puuduvad ametlikud reisidokumendid, raha ja suhtlemisvõimalused. Kuna nad ei saa kohalikust keelest aru, ei suuda nad taotleda ametlikku elamis- ja tööluba. Nad elavad pidevas vahistamise, trahvimise, vangipaneku või maalt väljasaatmise hirmus.

Põllumaa muutmine tööstuspiirkondadeks sunnib põlluharijaid ja põliselanikke mujale kolima. Seega suurendab majanduslik globaliseerumine naiste ekspluateerimist.

Inimeste massiline ümberasustamine, millega kaasnevad ebapiisav või üldse puuduv kahjutasu, juhendamine või teavitamine sellest, kuidas investeerida raha nii, et tagada endale normaalne äraelamine, seab naised olukorda, kus nad peavad ise vastutama iseenda ja oma perekonna edasise hakkamasaamise eest. Rahvusvaheliste firmade põllumajanduslikud äriambitsioonid on viinud selleni, et maaomanikest on saanud madalapalgalisel töölised, kellel puudub võimalus kaasa rääkida oma töötasu suuruse ja toodetu kasutamise suhtes. Teatud põllukultuuride ületootmine, kunstlikud tootmisvõtted ja pestitsiidide kasutamine avaldavad

ebasoodsat mõju toodetud toidule, inimeste tervisele, looduslikule mitmekesisusele ja maakera ökoloogilise tasakaalu säilimisele.

Kohalikud teadmised patenteeritakse ja müüakse nende loojatele kalli raha eest tagasi. Piiratud ligipääs traditsioonilistele ja looduslikele ressurssidele ning ebapiisavad teadmised töhusatest tehnoloogiatest seavad naised tööturul veelgi kehvemasse olukorda.

POSITIIVSED MEETMED, MIDA OLEKS VÕIMALIK RAKENDADA

- *Julgustage kogudusi analüüsima, kuidas mõjutab majanduslik globaliseerumine kohalikke kogukondi.*
- *Korraldage naistele koolitusi töhusate tehnoloogiate kasutamisest antud piirkonnas.*
- *Jälgige, et oleksid olemas abivõimalused üksikemadele, lahutatud naistele ja leskedele, et toetada neid töö leidmisel.*

1. Naiste ja lastega kaubitsemine

Naiste ja lastega kaubitsemine on suuruselt kolmas sissetulekuallikas illegaalse relvaäri ja narkokaubanduse kõrval. Inimkaubitsemine toimub jõuga röövimise kaudu või vahendajate, perekonna või isegi inimese enda teadmisel ja lootuses majandusliku olukorra parandamisele. Inimkaubanduse ohvreid koheldakse ametiasutustes sageli kui kurjategijaid, neid võidakse trahvida illegaalse riiki sisenemise eest või meelevaldselt vahistada. Kui nad ei suuda neile määratud trahve maksta, siis võidakse neile määrata vanglakaristus või saadetakse nad määramata ajaks eeluurimisvanglasse ilma, et neil võimaldataks saada asjakohast nõustamist. Või siis saadetakse nad maalt välja hoolimata sellest, et neil puuduvad vahendid turvaliseks kojujõudmiseks. Selle tagajärjel võivad nad hõlpsasti uuesti vanglasse sattuda ja välistatud pole ka piinamine.

Naiste kaubitsemine võõraste meestega abiellumise otstarbel võib samuti avaldada neile ebasoodsat mõju.

Statistika näitab, et aina enam lapsi on samuti kaasatud sellesse hukutavasse, maffialikku ärisse, mis satub sageli vastuollu kohalike politseivõimudega.

Igaüks, kes üritab sekkuda, võib sattuda eluohtlikku olukorda. Sellesse ärisse on segatud kümme miljonit last üle kogu maailma. Kaks miljonit last aastas viiakse inimkaubitsemise eesmärgil teistesse riikidesse. Ainuüksi Aasias kogeb iga päev terve miljon neist väärkohtlemist. Kaubitsemine toimub kas salaja või siis ametlikke reisidokumente ja lühiajalist viisat kasutades või võltsabielude kaudu.

2. Seksturism

Sellest on saanud lокkav äri.

1999. aastal saabus Taimaale 8,5 miljonit turisti. Ametlike hinnangute kohaselt on 70% turistidest üksireisivad mehed, 49% tulevad otseselt selleks, et leida endale

alaealisi sekspartnereid. Kui see vastab tõele, saabub umbes 49% turistidest esmajoones just seksi pärast.²⁵

Enamik turiste on pärit Ida-Aasiast, Ameerika Ühendriikidest või Euroopast. Selliseid odavaid tuure pakuvad nii mõnedki reisifirmad. Majanduslikud raskused riikides, mis on vaesunud poliitiliste ja etniliste rahutuste tõttu, seavad naised valiku ette, kus nad on sunnitud iseenda ja oma pereliikmete ellujäämise nimel oma keha müüma. Sageli aga on just nende endi perekonnad ja kogukonnad need, kes neid hiljem häbimärgistavad.

3. Vägistamine kui relv

Vägistamine on vägivaldne sisenemine kõige privaatssemasse, kõige haavatavamasse ja väidetavalt kõige pühamasse inimkeha piirkonda ja ning kujutab endast seega ühtaegu nii vaimset kui füüsilist kuritegu.²⁶

“Vägistamine on kogu ühiskonnas leiduva naistele suunatud vihkamise, põlguse ja allasurumise koondamine ühte akti.”²⁷

Kamba- või kogukonna poolne vägistamine on seksuaalse väärkohtlemise üks eriti jõhkraid vorme. See ei piirdu ühekordse väärkohtlemise aktiga ja põhjustab sageli korduvat ohvrustumist.

Vägistamisega kaasneb surmahirm sõltumatult sellest, kas sellele järgneb füüsiline vägivald või ei. See kannab endas hirmutavat sõnumit, et naised on objektid, mille üle omavad kontrolli isikud, kellel on rohkem füüsilist jõudu, parem positsioon, sotsiaalne staatus, kes pärinevad mõnest kõrgemaks peetavast klassist või rassist.

Vägistamist kasutati relvana koloniseerimisel ja seda kasutatakse nüüdki sõja- ja konfliktiolukordades poliitilise relvana vangide piinamiseks ja allasurumiseks. Samuti kasutatakse seda seksuaalse rahulduse saamiseks ning võimu ja domineerimise näitamiseks. Seda peetakse tõhusaks naise alandamise meetodiks, kuna sellega näidatakse, et ta on täielikult mehe võimuses.

Vägistamist ei ole võimalik pidada impulsiivseks kireaktiks. See on sageli ette läbimõeldud ja hoolikalt planeeritud. See ei ole kontrollimatu sugukire väljendus, vaid agressioon, mida motiveerib vajadus üles näidata võimu, autoriteeti, vihkamist ning himu naise alandada ja neile kätte maksta.

- Alkoholi ja narkootikumide mõju all olekut ei saa pidada vägistamise põhjuseks, kuid kindlasti vähendavad need enesekontrollivõimet.
- Ei vägistata sugugi ainult kauneid noori naisi, vaid ka imikuid, lapsi ja vanureid. Vägistamise ohvriks võib langeda igaüks, kes on kaitsetu ja kättesaadav.

Naised ei taha, et neid vägistataks. Üks kolmandik vägistamisi toimub kodudes ja samuti üks kolmandik neist toimub päevasel ajal. Enam kui pooled vägistamised paneb toime mõni isik,

²⁵ *Newsletter of Rahab Ministries*. Bangkok, märts 2000.

²⁶ *The Cry of Tamar. Violence Against Women and the Church's Response*. Pamela Cooper-White. Minneapolis, Minnesota: Fortress Press, 1995, lk 82.

²⁷ *Against Rape*. Andra Medea ja Kathleen Thompson. New York: Noonday Press, 1974, lk 11.

keda ohver isiklikult tunneb. Mõningates riikides on abielusisene vägistamine nüüdseks kuulutatud kuriteoks, mille eest seadus näeb ette karistuse.

4. Tehnoloogia väärkasutamine

Kuna mõningates ühiskondades eelistatakse meessoost lapsi, kasutatakse geneetilisi manipulatsioone, et saada just poisslapse, tüdrukloodetest võidakse vabaneda aborti teel. Rasedusvastaseid meetodeid ja vahendeid testitakse teadmatute vaesemate riikide naiste peal kas nende endi teadmisel või mitte, eesmärgiga kontrollida populatsiooni suurust ja testida rasedusvastaste vahendite ja meetodite efektiivsust. Sel moel seatakse naised nende partnerite, perekondade, valitsuste, religioossete õpetuste ja meditsiini kontrolli alla, kuigi just need naised on need, kes peavad oma järelejäanud elus hakkama saama soovimatute raseduste, abortide, viljatusravi ja selle kõigega kaasneva valu, süütunde ja tagajärgedega.

POSITIIVSED MEETMED, MIDA OLEKS VÕIMALIK RAKENDADA

- *Koolitage ja teavitage naisi, et nad oskaksid teha teadlikke valikuid seoses rasedusega, rasedusvastaste vahendite kasutamisega ja otsustamisega, mitu last nad oleksid reaalselt võimelised üles kasvatama.*
- *Arutlege seksuaalsuse kõikide aspektide üle avatud ja mittekritiseerival viisil.*
- *Pidage seminare abielu ja pereelu üle.*
- *Kirikud, mittetulundusühingud, valitsused ja reisibürood peaksid tegema koostööd nendele probleemidele lahenduste otsimisel.*
- *Tõstatage see teema kohalikes ajalehtedes, et luua nn vastupanuvõrgustik.*
- *Sedastage, et vägistamisele pole absoluutselt mingit õigustust – seda ei vabanda ei alkoholi ega narkootikumide mõju all olemine, kirg ega ajutine kontrollikaotus.*
- *Kontrollige, et teieni jõudnud vägistamisjuhtumitele järgneks õiguslik menetlemine ja et ohver saaks asjakohast toetust.*

TÄIENDAVAD ALLIKAD

“Vägistamisohvrite paremaks mõistmiseks.” Lisa II C.

5. Meedia

Naiste negatiivne ja stereotüüpne kujutamine meedias on jätkuvalt väga levinud. Puuduvad koordineeritud jõupingutused naise kuvandi muutmiseks ja parandamiseks kommunikatsiooniäri kaudu. Iludusvõistlused ja modellindus kehtestavad standardid naise kehale, survestades sel moel naisi. See võib viia ennasthävitavate toitumishäireteni nagu buliimiat ja anoreksiat. Rohke vägivalda näitamine meedias on muutnud inimesed selle suhtes tundetuks ning loonud lisaks sellele nn vägivaldakultuuri. Massimeedia mõjusfääris kasvavad lapsed valmistatakse kahjustavate videomängude kaudu ette sadade vägivaldaaktide sooritamiseks tunnis ning mõnikord muutuvad nad ka tegelikus elus vägivaldseks.

Interneti kasutamine naistega kaubitsemiseks ja pornograafia müügiks on naiste ärakasutamist suurendanud. Kuni puuduvad mehhanismid, mis suudaksid reguleerida interneti toimimist, ei saa see olukord paraneda. Pornograafia ja naiste ärakasutamise probleem oli muidugi olemas juba varemgi, kuid nüüdseks on sellealaseid tegevusi raskem jälgida ja tõkestada. Naiste ja tüdrukute haavatavust, mille põhjustajaks on pornograafia, seksturism ja inimkaubandus, on elektroonilised suhtlusviisid veelgi suurendanud. Naistega kaubitsemises kasutatakse tänapäeval vastavaid veebilehti ja need on kättesaadavad palju rohkematele inimestele. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Euroopa maades on selle kõige tagajärjeks järjest suurenev naiste vihkamisele ohutavate veebilehtede hulk.²⁸ 3,5 miljoni veebilehe hulgast on juba leitud 23000 sellist, mis propageerivad seksi lastega.

POSITIIVSED MEETMED, MIDA OLEKS VÕIMALIK RAKENDADA

- *Monitoorige ühe osana kohaliku kogukonna ja koguduste ühisalgatustest perioodiliselt veebilehti.*
- *Arendage välja kriitiline lähenemine naiste kujutamisele meedias ja kaasake see oma naiste, meeste ja noorte gruppides peetavatesse aruteludesse.*

TÄIENDAVAD ALLIKAD

Wenn Gott und Körper sich begegnen, Femininistische Perspektiven zur Leiblichkeit. Elisabeth Moltmann-Wendel. Gütersloh, 1989.

3.4. KIRIKU EELDUSED JA PRAKTIKAD

1. Kiriku patriarhaalsed tunnusjooned

Kirikud on üldiselt üles ehitatud hierarhiate ja patriarhaarsuse põhimõtteid kasutades. See jätab vähe võimalust kõikide Jumala laste kohtlemisele aktsepteerituna, võrdselt väärtuslikena, armastatuina ja võrdse osana Jumala loomigust ning samaväärsele osalemisele Kristuse poolt pakutava elu täiuses. Patriarhaalsus on vastuoluline mõiste ning see hõlmab religiooni, poliitika, majanduse ja ühiskonna poolt moodustatavat komplitseeritud süsteemi. See annab võimaluse

meeste ülimuslikuks käsitlemiseks, mis omakorda toetab meeste ülemvõimu kõikides ühiskonna sektorites, luues soolisel baasil ülesehitatud hierarhilise võimustruktuuri ja tingimused meessoost “eliidi” esilekerkimiseks. See toob kaasa valitsemise ka “eliiti mittekuuluvate” meeste üle, kuid eliiti mittekuuluvad mehed on siiski positsioonilt üle eliiti mittekuuluvatest naistest ning neil on võimalus viimaseid allutada. Võib juhtuda, et “eliiti” kuuluvad naised võivad valitseda eliiti mittekuuluvate meeste üle, kuid eliiti

²⁸ “Alternative Assessment of Women and Media Based on NGO Reviews of Beijing Platform for Action.” Koordinaator Isis International-Manila programmi Women Action 2000 raames, lk 38–39.

kuuluvad naised – juhul, kui neid üldse eksisteerib – ei saa kunagi olla võrdsel või kõrgemal positsioonil kui eliiti kuuluvad mehed.²⁹

Selle ideoloogia tõttu saab võimalikuks tõsiasi, et ka naised võivad olla domineerivad ja teiste naiste suhtes mittetoetavad. Nii mehed kui naised peavad õppima neid mehhanisme märkama, et vältida üksteise suhtes eksiarmumusi.

2. Jumalast rääkimisel kasutatav keel

See keel kujundab usukogukonna ja selle üksikliikmete mõtlemist ja elukäsitlust.

Absoluutse usalduse keskpunktina toetab ja suunab Jumala püha müsteerium kõiki uskliku inimese ettevõtmisi, põhimõtteid, valikuid, väärtustesüsteeme ja inimsuhteid... Kuigi ametlikult on otseselt ja järjepidevalt väidetud, et Jumal on vaim, mistõttu ta ei ole määratletav ei meessoolisena ega naissoolisena, kannab jutlustamise, palvete, leeriõpetuse ja juhendamise keel teistsugust sõnumit.³⁰

Kirik kasutab Jumala kohta põhiliselt meessoost kuvandit: isa, kuningas, isand jne. Sellega seoses tekib järgmine probleem: me mõistame, et Jumala kujutamine meessoolisena on metafoorne, kuid see metafoor seostab jumalikkuse mehega, andes talle seega ülemvõimu "mittejumaliku" naise üle.

Seega tuleks iga Jumala kohta öeldavat sõna analüüsida, et veenduda, kas see räägib ikka jumalast ja mitte sellest inimesest, kes räägib Jumalast ja püüab teda tõlgendada; kas see räägib Jumala omadustest ja tema Jumalikust Armulikkusest või selle inimese võimuihast, kes sellist keelt kasutab.

Ükskõik kui raske see ka ei ole, me peame püüdma liikuda sooküsimusest kaugemale, Jumala püha müsteeriumi suunas.³¹

3. Jeesus oli mees ja eelistas meessoost jüngreid

See seisukoht on võetud meessoost vaimulike, apostelliku hierarhia ja kiriku juhtkonna poolt standardiks. Seda seisukohta tuleb aga korrigeerida Uue Testamendi ja varasemate kristlike tunnistajate ütluste valguses.

POSITIIVSED MEETMED, MIDA OLEKS VÕIMALIK RAKENDADA

• *Juhtige tähelepanu sellele, kuidas Jeesus julgustas naisi avalikkuse ees rääkima ja tunnistama, ületades nii kehtivaid norme ja piire.*

²⁹ *Women and Jesus in Mark. A Japanese Feminist Perspective.* Hisako Kinukawa. New York: Orbis Books, 1994, lk 10.

³⁰ *She Who Is. The Mystery of God in Feminist Theological Discourse.* Elizabeth A. Johnson. New York: The Crossroad Publishing Company, 1998, lk 4-5

³¹ Samas.

- *Arutlege nende rohkete viiside üle, kuidas naised Jeesust toetasid: rahalises mõttes, oma külalislahkusega, olles temaga solidaarsed tema kannatustes, ustavuses ja pühendumuses.*

4. Jeesuse kujutamine ohvrina

Naistele on selline kujutamine koormaks.

Selle koorma muudab veelgi raskemaks jüngriks olemise traditsioon, mille sisuks on eneseohverdamine, ennastsalgavus, kannatlikkus, alandlikkus ja teenimine. Mõned kristliku kasvatusena naised, kes kogevad kodust vägivalda, kalduvad end samastama Jeesuse kui ohvriga. Nad võivad oma kannatustes end temaga väga lähedasena tunda, loobudes võimalusest oma kannatusele aktiivselt vastu hakata.... Vastuvaidlematu käskude täitmine naiste poolt, mis muudab nad meeste suhtes ennastohverdavaks, alandlikuks ja alluvaks, ainult julgustab vägivaldseid oma vägivaldategusid jätkama ning tugevdab struktuuri, mis toodab üha uusi ohvreid.³²

Seetõttu võib "...Jeesuse kujutamine ohvrina vägivaldseid struktuure tugevdada ning süvendada ohvri ohvrikäitumist."³³ Oluline on mitte segi ajada abitu ohvri ohverdust ja omal tahtel toimuvat, teadlikku ohverdust teiste heaolu nimel, mida tegi meie Päästja.

Tõsiasi, et Jumal tahab ristilöödud elu ja muudab selle võimalikuks, peaks edastama vägivalda all kannatavatele naistele sõnumi, et Jumal tahab, et ka neil oleks elu, just hea elu. Piibellik arusaam elust ei piirdu pelga ellujäämisega, vaid mõeldakse elu kogu selle täiuses, head elu koos teiste Jumala loodutega vabaduses, rahu, rõõmus, armastuses ja õigluses.³⁴

Jeesuse ristilöömine ei propageeri kannatust. See on vaid tunnistuseks vägivaldakoledusest, mis on ühele meist osaks saanud See ei ole mudel selle kohta, kuidas praktiseerida kannatamist, vaid tunnistus Jumala soovist, et mitte keegi meist ei peaks veelkord kannatama sellist vägivalda. Kristuse ülestõusmine, tõsiasi, et ta ilmus oma jüngritele ja et ta on olemas ka meie jaoks, küll transformeeris tema kannatusi ja tema surmakogemust, kuid ei saanud kunagi nende õigustuseks.³⁵

POSITIIVSED MEETMED, MIDA OLEKS VÕIMALIK RAKENDADA

- *Pakkuge teoloogilisi selgitusi selle kohta, et Jeesust tuleks käsitleda mitte ainult kui ohvrit, vaid ka kui võidukat vägivalda ületajat.*
- *Kaasake vägivaldaste oma jutlustesse ja leeriõpetusse, et valmistada naisi ja mehi ette tegelikus elus ette tulla võivateks olukordadeks.*

³² "Gewalt gegen Frauen als Thema der Kirche (Teil II)." Ein Bericht in zwei Teilen. Theologische Reflexion. Hannover: Evangeelne Kirik Saksamaal, 1999, lk 20. Vt ka www.ekd.de/EKD-Texte/2110_1866.html

³³ Samas, lk 21.

³⁴ Samas, lk 26.

³⁵ "The Transformation of Suffering: A Biblical and Theological Perspective" in: *Christianity, Patriarchy and Abuse*. Joanne Carlson Brown ja Carole R. Bohn. New York: Pilgrim, 1989, lk 145.

5. Apostlite kirjade seadmine evangeeliumist kõrgemale

Teatud tekste kasutatakse selleks, et määratleda soorolle ja sätestada naisele sobiv käitumine. Normina kasutatakse pigem Pauli kirjakohta “naised vaikigu”, mitte Jeesuse enda sõnu, kes andis verejooksuga naisele võimaluse avalikkuse ees rääkida. Pauli teksti kasutatakse sageli selle asemel, et kasutada Jeesuse sõnu, kes ütles naisele “mine ja ütle” (Jh 20:17). Peale selle on mitmeid tekste kasutatud kontekstist väljarebituna või ilma viiteta kuulajaskonnale, kellele need mõeldud olid – kas selleks, et need oleksid vastavuses mingi põhimõttega või selleks, et need oleksid vastavuses Pühakirjaga.

6. Piibli sõna-sõnalt võtmine

Enamik kristlasi peavad vajalikuks võtta piiblit sõna-sõnalt, kuna see on nende arvates ainuke võimalus jääda ustavaks Jumala kutsele.

See muudab raskeks Piiblis esinevate “õudustekstide” – näiteks nagu Tamari loo – selgitamise, samuti androtsentristlike (mehekesksete) tõlgete, androtsentristliku teksti ülesehituse, pühakirja ja selle traditsiooni patriarhaalse kujunemise, patriarhaalse ajaloo ja selle naistevihkajalike tagajärgede teoloogilise vähendamise selgitamise.³⁶

Kirikuõpetused peavad analüüsima, kuidas tegeleda “teoloogiliste vasturääkivustega ja teoloogilise jäikusega, mis ei taha järele anda”, et käia kaasas muutuvate kontekstide, vaatenurkade, kultuuride, väärtushinnangute ja hädas olevate inimeste vajadustega.

7. Teoloogilised seisukohtad, mis mõjutavad vägivalda ohvreid

Seksuaalset väärkohtlemist kogenud naistel ja lastel on raskusi Jumala käsitlemisega kõigevägemana, kõikjalviibivana ja kõiketeadvana. Nad tunnevad süütunnet, kuna Jumal on seda kõike pealt näinud. Nad tunnevad viha, kuna kõikvõimas, kõikjal kohalolev Jumal ei tulnud neile appi. Seetõttu kipuvad nad Jumalat hukka mõistma või tunnevad end reedetult. Mõned traditsioonilise teoloogia aspektid on varmad pidama naisele kohaseks elu, mis on tulvil kannatusi, ohverdamist ja teenimist. See on loonud arusaama, nagu oleks kannatamine mingi Jumala saadetud õnnistus, mille eesmärk on hingekosutus ja pattude lunastamine.

Väärtõlgendusi seoses sellega, et Jumal saatis oma ainusündinud poja kannatama, on mõnikord kasutatud selleks, et õigustada ükskõik millist ebaõiglast kannatamist. Niisugune teoloogia on sundinud ohvreid vaikides kannatusi taluma. Ristil kannatamist tuleks aga tõlgendada kui Jumala armastuse väljendust kurjast võitusaamise eesmärgil. Jeesuse vabatahtlik eneseohverdus toimus igavese lepituse ja lunastuse nimel, mistõttu see muutis ebavajalikuks ükskõik kelle teise ebaõiglase kannatamise. Tõsiasi, et Jeesuse ülestõusmine kujutas endast võitu tema ohvriksõlemise üle, võiks aidata naistel vabaneda ühekülgselt

³⁶ *Feminist Interpretation. The Bible in Women's Perspective*. Luise Schottroff, Silvia Schroer ja Marie-Theres Wacker. Minneapolis, Minnesota: Augsburg Fortress, 1998, lk 153–160.

samastumisest kannatava Kristusega. Selle asemel võiksid nad samastuda võiduka Kristusega. See julgustaks neid vägivalda, hirmu, kivilinenud mõttemallide ja ohvrirolliga seotud käitumismustrite nõiaringist välja murdma. Pauli järgi vabastas Kristus inimolendid selleks, et nad saaksid olla vabad, mitte ei kannataks (Gl 5:1). Jumal andis oma jumaliku mina Kristusena kui ohvri allasurutute ja ohvrikslangenute vabanemise eest.

Risti ei tuleks käsitleda kui üleskutset kannatamisele, vaid kui pühendumist uutele ja elukandvatele algustele, väärikuse ja tugevuse esilekerkimisele, elujaatamisele ning kuuluvusele ja kogukondlikkusele.³⁷

POSITIIVSED MEETMED, MIDA OLEKS VÕIMALIK RAKENDADA

- Käsitlege teoloogias ka naistest lähtuvaid vaatenurki, tuues esile nende juhirolli piibliaegadel ja pakkudes välja piiblitekstide alternatiivseid tõlgendamisvõimalusi.
- Muutke Jumala kuvandit nii, et kaoks patriarhaalne Jumala-Isa-Kohtuniku kuvand ning kasutataks erinevaid Jumala kuvandeid (leebe ja vankumatu lapsevanem, õiglane ja halastav kohtunik, naissoost ja meessoost kuvandid pühakirjas, erinevates kultuurides ja üksikisiku maailmapildis, nt Jumala kujutamine emana: 5 Ms 32:18, Ps 131:2, Js 42:14, 46:3–4, 49:15, 66:9; ämmaemandana: Ps 22:9–10; armsamana, sõbrana, toitu keetva naisena: Mt 13:33, Lk 13:20–21; emakaruna: Jos 13:8; kellegina, kes võtab inimkonna oma sooja tiiva alla varjule: Mt 23:47, Lk 13:34, Rt 2:12, Ps 17:8–9, 36:7, 57:1, 61:4, 91:4.
- Uurige võimalusi kasutada Jumala kohta sooliselt neutraalseid termineid nagu YHWH ja Jeesuse “mina olen” ütlused. Lugege näiteid naiste ja meeste kohta vaimuliku rollis: Ap 18:1–28, 1 Kr 16:19, Rm 16:3–5.

TÄIENDAVAD ALLIKAD

“When the Truth Is Untrue: Sexual Abuse as Context for Communicating God.” Helene Horsfjord. LWF Women magazine No. 54 “Resist and Reduce Violence against Women.” Genf: LWF Publications, 2001.

8. Teeniva juhi kuvand

Kirikus leidub häid juhte, kes kasutavad võimu mõistlikult ja tõhusalt. Kuid on ka selliseid, kes

- on autoritaarsed ja kuritarvitavad oma võimu,
- tahavad ainult teisi inimesi teenida, või
- on “pseudoteenijad”, kes keelduvad oma võimu asjakohaselt teostamast.

Naised kipuvad jääma kahte viimasesse kategooriasse. Kirik peab tegema jõupingutusi selleks, et kujundada end sellise teenija kuvandi järgi, mida kirjeldatakse Lk 22:25–27, kus suurim juht tegutseb kõigi teenijana. Enne kui kirik asub tegelema ohvrite toetamisega, peaks selle liikmed endale teadvustama kõiki neid aspekte.

³⁷ Samas.

9. Lugemistekstid

Kirikute lugemistekstid keskenduvad valdavalt kesksetele piiblitegelastele ja -teemadele, nendes aga ei kujutata naiste juhirolli, mis on piiblilistes lugudes juba niigi minimeeritud. See võib kaudselt veelgi suurendada naiste marginaliseeritust.

Selleks, et luua selgem pilt kiriku tulevikust, on meil vaja kõiki lugusid, mis meil on võimalik kokku koguda, nii valulikke ja keerulisi, kui ka ilusaid ja inspireerivaid. Ainult siis, kui meil on kõik need lood, saame meie kirikuliikmetena näha end terviklike inimestena.³⁸

See aitaks naistel, meestel, noortel ja lastel elada ja tunnistada maailma katsumuste vääriliselt.

Tõlgendamispõhimõtted, mis suunavad lugemistekstide valikut, peavad kindlasti arvesse võtma naise käsitlevaid piiblitekste, nii neid, mis on juba kasutusel, kui neid, mis veel pole.³⁹

Sageli kirjeldavad piiblitekstides esinevad otsesed viited naistele neid kui inimkonna probleemi (nt Eeva ja samariitlase naine) või kui eeskuju (näiteks Jeesuse ema Maarja).

Ilma nende lugudeta, ükskõik kui mitmetimõistetavad need ka poleks, oleks kirik vaesem. Meil pole olemas kõiki vajalikke lugusid selleks, et korraldada oma elu üksikisikute ja kirikutena. Meie kõik, nii naised kui mehed, võime hakata uskuma, et naistel on olnud inimeste ja Jumala vahelisi suhteid käsitlevas loos alati vaikija ja kõrvalseisja roll ning et kaasaeg ja tulevik saavad seda mudelit ainult kas jätkata või teha dramaatilisi ja otsustavaid samme selle muutmiseks.⁴⁰

POSITIIVSED MEETMED, MIDA OLEKS VÕIMALIK RAKENDADA

- Selgitage loomislugu (1 Ms 1:27–28), mis toob esile mitte ainult loodud inimeste võrdsuse, vaid ka kaasprivilegeerituse ja kaasvastutavuse kõige loodu karjastena, erinevalt teisest loost, milles naist kujutatakse pelgalt mehe abikaasana (mida on sageli tõlgendatud alamas positsioonis olemisena ning patu ja kannatuse põhjustajana).
- Kirjeldage selliseid juhtimise eeskujusid nagu Mirjam, Debora, Ester ja Abigail, et näitlikustada naissoost juhtide olulisust.
- Taasavastage Jeesuse ema Maarja kuvand, käsitledes teda mitte ainult vaga, alandliku ja alluva naisena, vaid ka kui naist, kes võttis vastu Jumala kutse osaleda võtmeisikuna Jumala

³⁸ "Foreword: Telling Stories." Marjorie Procter-Smith, in: *Remembering the Women*. Koost. J. Frank Henderson. Chicago, Illinois: Liturgy Training Publications, 1999, lk viii.

³⁹ *Women Invisible in Church and Theology*. Elizabeth Schüssler Fiorenza ja Mary Collins. Concilium: 182 (6/1985): Feminist Theology. Edinburgh: T&T Clark Ltd., lk 52.

⁴⁰ "Foreword: Telling Stories." Marjorie Procter-Smith, in: *Remembering the Women*. Koost. J. Frank Henderson. Chicago, Illinois: Liturgy Training Publications, 1999, lk viii.

lunastusplaanis, ilma sealjuures oma kihlatu või perekonna luba küsimata. Teda tuleks näidata kui inimest, kes oli suuteline mõistma ja analüüsima käibivat sotsiaalpoliitilist konteksti, oli valmis revolutsioonilisteks mõteteks ning osalemiseks Jumala lunastavas missioonis.

• *Kasutage kirjakohta Ef 5:28, et rõhutada vajadust arvestava ja armastava partneritevahelise suhte järele vastavalt kristlikele põhimõtetele.*

10. Liturgiad

Liturgiad peavad andma võimaluse elukogemuste jagamiseks, mida sageli peetakse emotsionaalseteks ja seega vähem olulisteks. Naised, keda käsitletakse kui “emotsionaalseid” olendeid, ei saa pakkuda oma rikkalike liturgilisi väljendusi põhiteenistustel kasutamiseks. Nende panus on sunnitud piirduma naistest koosnevates gruppides jagamisega.

See rikkalik allikmaterjal aga rikastaks iga inimese palvetamiskogemust – kui sellele vaid asjakohast tähelepanu pöörataks.

Naised on leidnud jõudu jumalasõnas kirjeldatud vabadusest ja võrdsusest, mida annab edasi ka liturgia, ning lootusest elu triumfile surma üle, mida see jutlustab. Samas aga teavad naised, et kirik on oma liturgiaga enamasti lubanud rohkem, kui tegelikult andnud. Kuulutades küll kõikide kristlaste ühtekuuluvust ja võrdsust on liturgia sageli tunnistanud vaid meeste juhtimisannet.⁴¹

Üks võimalus tuua rohkem esile naiste panust oleks meenutada kirikus Jeesuse kannatuse meenutamise mälestusteenistustel naisjüngrit, kes võidis Jeesust hinnaliste õlidega (Mt 26:6–13, Mk 14:3–9).

Hoolimata meesjüngrite protestist kiidab Jeesus naise tegu ja lubab, et sellest räägitakse tema mälestuseks alati, kui kuulutatakse jumalasõna. Paraku oli selleks ajaks, kui pühakiri kirja pandi, selle naise nimi juba unustatud. Oluline on märkida, et selle loo kontekst ja sisu on läbinisti liturgilised – naine viib läbi olulise ja selgelt arusaadava liturgilise teo – võidmise. Ja Jeesuse poolt talle antud lubadus on samuti liturgiline, kuna selles märgitakse kuulutamist ja mälestamist.⁴²

Samas tuleks jälgida, et seda naist ei aetaks segi Betaania Maarjaga või Maarja Magdaleenaga. Lisaks kiriku struktuurile, teoloogilistele tõekspidamistele ja õpetustele, mis tekitavad ja õigustavad meeste ülemvõimu, on kirik tihtilugu maha vaikinud või pidanud eraajaks naistevastase vägivalla probleemi. Mõned kirikud aitavad tahtmatult kaasa meeste ülemvõimu säilitamisele iga kord, kui nad:

- hoiavad au sees tõlgendusi ja õpetusi, mis kujutavad naisi patu põhjustajana, õigustades nii naistele teisejärgulise staatuse andmist.

⁴¹ *Women Invisible in Church and Theology*. Elizabeth Schüssler Fiorenza ja Mary Collins. Concilium: 182 (6/1985); *Feminist Theology*. Edinburgh: T&T Clark Ltd., lk 51–52.

⁴² *In Her Own Rite. Constructing Feminist Liturgical Tradition*. Marjorie Procter-Smith. Nashville, Tennessee: Abingdon Press, 1990.

- võtavad omaks meestekeskse, patriarhaalse ja hierarhilise mudeli, mis takistab Jumala poolt naistele antud potentsiaali täit kasutamist kiriku missiooni täitmisel ja vaimulikutöös.
- teevad naistele ettekirjutusi riietuse, käitumise ja rollikäitumise suhtes, sundides naise leppima piiratud positsiooni täitmisega.
- ei hinda küllaldaselt ande, mille naised kui suurim usklike kogukond üldse endaga kirikusse kaasa toovad ja milleks on aeg, vaimuanded ja kümniseosa.
- eitavad naiste võrdõiguslikkust juhirollide täitmise, otsustamisprotsessides osalemise ja vaimulikuspühitsemise valdkondades hoolimata sellest, et teised kirikud naiste valimist juhikohtadele pooldavad.

Jeesuse solidaarsus kõikide elualade naistega, aga eriti tema mure ääregruppidesse kuuluvate naiste pärast, tema traditsioone ja norme ületavalt jaatav ja hooliv suhtumine naistesse, on volituseks ka meile. Tõsiasi, et naised oli Jeesusega solidaarsed mitte ainult tema elu ja õpetamise ajal, vaid ka tema kannatuses ja surmas ja veel ka pärast seda, surnuist ülestõusmises, rõhutab vajadust tunnistada ja heaks kiita nende ustavust.

Ülestõusnud Jeesuse esimene ilmumine naistele on tõend selle kohta, et Jeesus tahtis, et nad saaksid osa heade uudiste kuulutamisest. Tõsiasi, et Paul tunnustab naiste panust ja nimetab neid "kaastöötajateks" paneb ka meile kohustuse julgustada naisi osalema kiriku vaimulikutöös.

POSITIIVSED MEETMED, MIDA OLEKS VÕIMALIK RAKENDADA

- *Kaasake kirikus peetavate Jeesuse kannatuse meenutamise mälestusteenistuste päevakorda naisjüngri meenutamine, kes võidis Jeesust hinnaliste õlidega.*
- *Kaasake liturgiasse, ülistuslauludesse ja muudesse kirikutekstidesse Jumala feminiinseid jm kuvandeid.*
- *Ärge unustage kiriklikus keelekasutuses naissugu ja andke võrdsed võimalused naiste ja laste loovale liturgias osalemisele.*
- *Jälgige, et liturgiad peegeldaksid kohalike kultuuriliste kontekstide paljusust.*
- *Arendage välja paindliku kristliku jumalateenimise baasvorm, mis võimaldab keha, hinge ja vaimu elava spirituaalsuse ühist väljendamist.*

11. Religioosse ekstremismi taasärkamine

Äärmuslike fundamentalistide liikumiste esilekerkimine süvendab naistele osaks saavat vägivalda. Naistel on raske oma vägivallakogemust tunnistada, kuna sellised liikumised tekitavad neis tunde, et vägivallast rääkimine on Jumala olemasolu eitamine. Mõningatesse karismaatilistesse rühmadesse kuuluvad naised võivad püüda isegi vägivalda välja vabandada, väites: "Saatan kiusab mu abikaasat." Rõhutatakse abikaasale andestamise vajadust, kuna väidetavalt on ta vägivaldne ainult saatana mõju tõttu. Need naised üritavad vägivallaprobleemi kas hirmust pastori ees või kaasinimeste kriitika hirmus pigem varjata.

See teoloogia tekitab häbi ja keelatud tunnet. See propageerib kannatavat spirituaalsust, mis põhineb allaandmise teoloogial – ideel, et naise elu pole muud kui tema pattude lunastamine. Lisaks süütundele, demonliku kiusamise hirmule ja eneseohverdusele paneb kodune

vägivald naise end tundma vägivalla kaassüüdlasena ja kartma sotsiaalset ja koguduse poolset karistust.

POSITIIVSED MEETMED, MIDA OLEKS VÕIMALIK RAKENDADA

- Kirik saab algatada ja läbi viia dialooge ja erinevate uskude esindajate vahelisi arutelusid järgmistel teemadel:
 - seosed vägivalla ja religiooni vahel.
 - institutsionaliseeritud kiriku roll vägivalla vähendamisel.
 - mittevägivaldsuse mõistmine meie vägivaldses tegelikkuses.
 - inimõigused ja usuline vabadus.
 - religiooni kaitsmine fanatismi eest.
 - tapmine usu nimel.
 - usuäärmuslaste käsitlemine andunud usklike, mitte "saatanlike"na.
- Muutke kättesaadavaks psühholoogia jms valdkondade ressursid, et paremini mõista fanatismi, selle kujunemist ja väljendusvorme ning võimalusi selle ohjeldamiseks.
- Pidage arutelusid teemal, kellel on õigus tõlgendada religioone ja nende nimel sõna võtta.
- Vaagige ilmalikustumise fenomeni kui erinevatele rahvastele järgimiseks sobivat ideaalset mudelit teisest vaatenurgast – kui individualismi ja isekuse võidukäiku kogukonna huvisid, kiriklike traditsioone, teisi religioosseid traditsioone ohvriks tuues, ning selle mõjusid kaasaegsetes kontekstides.
- Uurige agressiivse käitumisega "mina", kes ei ole suuteline mõistma ja respektierima teistsuguste inimeste minasid.

TÄIENDAVAD ALLIKAD

Women's Prayer Services. Toim. Iben Gjerding ja Katherine Kinnamon. Mystic, Connecticut, USA: Twenty-Third Publications, 1987.

Did I Betray the Gospel? The Letters of Paul and the Place of Women. S.Wesley Ariarajah. Genf: WCC Publications, 1996.

Feminist Interpretation. The Bible in Women's Perspective. Luise Schottroff, Silvia Schroer ja Marie-Theres Wacker. Minneapolis: Augsburg Fortress, 1998.

She Who Is. The Mystery of God in Feminist Theological Discourse. Elizabeth A. Johnson. New York: The Crossroad Publishing Company, 1998.

Women and Jesus in Mark. A Japanese Feminist Perspective. Hisako Kinukawa. Maryknoll, New York: Orbis Books, 1994.

"Palve neile, kes on langenud vägistamise ja rünnaku ohvriks." Lisa IV B.

"Jeesus, tervenda meid." Lisa IV C.

KOKKUVÕTE

Käesolev dokument on üleskutse kirikutele teha positiivseid ja julgustavaid samme selle nimel, et muuta elu kogu selle täiuses naistele kättesaadavaks ning võimaldada avalduda nende rohketel Jumala poolt antud annetel, et rikastada ja tugevdada kirikut tervikuna. Naised on piisavalt näidanud oma ustavust. Kuid kas kirik on olnud nendega sama solidaarne nagu Jeesus oma eluajal ja õpetustes? Kirik on olnud paljude vabastavate ettevõtmiste algataja. Naistevastase vägivalla peatamine võiks olla samuti üks neist.

Lisad

I. ABI OHVRITELE

A. Mida te saate teha selleks, et end kaitsta

1. Rääkige usaldusväärse sõbra või sugulasega sellest, mis toimub. Neist võib suurt abi olla.
2. Võtke ühendust kohaliku koduvägivalla programmiga selgitamaks, millised seadused on olemas ning missugused on kättesaadavad ressursid, st varjupaigad, nõustamisvõimalused ja õigusabi veel enne, kui teil neid vaja läheb. Nemad aitavad teil mõelda, kuidas turvaliselt elada.
3. Paluge meditsiinitöötajat või sõpra pildistada teie vigastusi, st sinikaid, kriimustusi, siniseks löödud silmi jne ning hoolitsege selle eest, et need saaksid kirjalikult fikseeritud teie tervisekaardile või ohutusse kohta koos kirjalike ülestähendustega selle kohta, mis aset leidis. See info aitab teid, kui otsustate tulevikus rakendada õiguslikke meetmeid, nt taotleda lähenemiskeeldu, alगतada kriminaalasja või saada lapse eestkosteoigust, juhul kui teil seda vaja läheb.
4. Seadke naabriga sisse märguandesüsteem teatamaks, millal te abi vajate; nt päeval verandal lambi põlema panemine või mingi konkreetse aknakatte ettetõmbamine.
5. Hoidke salajases kohas varuks raha, et saaksite hädaolukorras seda kasutada; või juhul, kui otsustate lahkuda, võtke kindlasti kaasa münte, et saaksite vajadusel taksofonist helistada. Võiksite valmis pakkida ka vahetusriided ja isiklikud tarbed nt nagu tagavaraprillid, olulised juriidilised dokumendid jne nii enda kui laste jaoks ning viia need naabri või sõbra juurde, lisage tagavaravõtmed juhuks, kui teil on vaja kiiresti lahkuda.
6. Kui otsustate lahkuda, võtke kaasa olulised dokumendid, st sünnitunnistused, passid, tervisekindlustus, fotoga varustatud ID kaart või juhiloa, vaksineerimistunnistused, sotsiaalkindlustusega seotud dokumendid, nii enda kui laste omad.

B. Lohutust pakkuvad piiblitekstid

Ps 7:1–4, 6, 8–11; 10; 12; 13; 16:7–9, 11; 17; 20; 23; 25:1–5; 27:1–3,7–9; 30:1–5; 31:14–16; 35:22–28; 38:6–10; 43; 46:1–7a; 55:1–8; 62:2–7; 70; 77:1–4, 6–9, 11–14; 103:6–8, 11, 12; 116:3,4, 8–11,15,16; 121; 139:1–24; 143:4–8; 145:13–21

Js 40; 41:10–13; 43:1–3a; 49:15

li1:7,9,14–16¹²

Mt 11:28–30

Lk 11:5–13

Rm 8:18–25, 29a

Jn 14:27; 16:21–24

¹² “If You Are Being Abused at Home... You Are Not Alone.”The Family Violence Prevention Fund, USA.

II. ABI ISIKUTELE, KES TOETAVAD VÄGIVALLA OHVREID

A. Väärkoheldud naiste äratundmine

Kuigi vägivalda ohvriks võib sattuda iga naine, võib juhtuda, et naine ei suuda kogetud vägivallast rääkida ühiskonna tabude ja häbitunde tõttu. Naine võib vägivalda varjata, et vältida selle kordumist. Kogenud silm võib aga tema käitumises märgata asju nagu enesehinnangu langemine, ebakindlus, tahe teiste meele järgi talitada, võimetus kavandada tulevikku, depressioon, enesetapukalduvus, meeleolu kõikumine, närvilisus, ärrituvus ja kontsentreerumisvõime puudumine.

Tal võivad olla ka enesehävituslikud kalduvused nagu uimastite ja alkoholi kuritarvitamine, autoga kihutamine, ta võib endale vigastusi tekitada ning kannatada söömishäirete all. Tal võivad ilmneda äärmuslikud sõltuvushood, teiste või enda süüdistamine. Tema meeleolud võivad kõikuda kättemaksust vägivallatseja õigustamiseni. Ta võib esitada selliseid küsimusi nagu: "Kellele see üldse korda läheb?" või "On see minu saatus?" või "Kes üldse hoolib?" jne.

B. Vägivallatsejate äratundmine

On olemas kaks üldkategoriat:

- Antisotsiaalsed vägivallatsejad, äärmiselt vähese enesekontrolliga, kergesti ärrituvad ning vägivaldsed enamikes olukordades.
- Klassikalised vägivallatsejad, kes käituvad vägivaldselt vaid intiimpartnerite ning nende lastega.

Teise kategooriasse kuuluvatel meestel on kergesti ärrituv iseloom, mis ilmneb aga üksnes eraelus. Avalikkuse ees on nad kenad ja viisakad. Samas kannatavad nad madala enesehinnangu all ning neil on vajadus inimesi ja asju enda kontrolli all hoida. Nad kardavad muutuda "luuseriteks" ning neil on seetõttu kõrgesti arenenud omanditunne. Nad võivad kujutleda kaasat truudusetuna ning süüdistavad ja peksavad neid ainuüksi teiste meestega rääkimise eest. Nad võivad olla ka äärmiselt kahtlustavad ning sorida partneri isiklikes asjades, et leida tunnistust "üleastumistele", esitada kahtlustavaid küsimusi ning tihti kontrollimise eesmärgil helistada.

Vägivallatsejal on sageli kitsapiirilised ning traditsioonilised arusaamad naistest ning nende rollist. Neil on kindlasti vaja näidata oma üleolekut ja seda isegi partneri peksmise läbi. Nad on partnerist tihti tugevas sõltuvuses ning tihtipeale nad ei tea, kuidas oma vajadusi rahuldada. Nad ei leia kergesti sõpru, ei väljenda oma tundeid ega oska vabalt suhelda. Võib juhtuda, et nad on ise näinud, kuidas isa lööb ema või on neid endid lapsena pekstud. Nad ei võta vastutust oma negatiivse käitumise eest ning pisendavad ja eitavad oma vägivallategusid.

Lepituse aluseks on ohvri abistamine haavade parandamisel ning vägivallatseja kahetsusel ning ümberkasvamisel. Tähelepanu tuleb aga pöörata sellele, et lepitus ohvri nägemuses erineb sellest, kuidas seda näeb vägivallatseja ise.

C. Vägistamise ohvrite paremaks mõistmiseks

Ohvri taastumine leiab aset mitmes etapis, mis algab sekkumisega ning millele järgneb aastatepikkune toetus.

Esimest etappi nimetatakse "vägistamistrauma sündroomiks", kus ohver läbib segaduse ning tavaliste toimetulekumehhanismide purunemise perioodi, šoki, hirmu (sealhulgas kättemaksuhirmu), ängi, eemaletõmbumise, nutu, ootamatute emotsioonipursete, enesesüüdistuse, vägistamissündmuste taaskordse läbielamise, millele lisanduvad muud post-traumaatilised sümptomid nagu õudusunenäod, uneprobleemid, võpatused, pideva valvelolek ning füüsilised sümptomid nagu iiveldus ja peavalud.¹³

Teist etappi nimetatakse "tagasilöögi ehk pseudo-kohanemise"¹⁴ etapiks. See etapp võib kesta mitmeid kuid või aastaid, kus tundub, et ohver saab endaga hakkama ja suudab normaalsesse ellu tagasi pöörduda. Selles etapis on ohvrile vaja kinnitust, et nõustaja pole tüdinud ega ärritatud, kuna ohver mõtleb vaid kuriteost.

Kolmas etapp on "integreerumise" etapp. Igasugune meeldetuletus varem asetleidnust võib aga taastada negatiivse kogemuse kogu selle õuduses.

D. Mida ette võtta, kui keegi räägib teile loo sellest, kuidas temast sai vägivalloahver¹⁵

1. **Looge atmosfäär, kus ohver tunneb, et ta on turvaline ja oodatud**, et ta saaks rääkida. Ohvrid saavad kohe aru, kui nad pole oodatud. Kui panete üles infolehed, annate teavet, räägite vägivallast, mida naised kogevad, hakkavad nad teie juurde tulema.
2. **Uskuge tema lugu.** Paljusid ohvreid hirmutatakse veel hullema vägivallaga, kui nad räägivad. Mõnikord võib vägivallatseja olla keegi, keda te teate ja usaldate ning naised kardavad, et neid ei usuta. Kiitke neid rääkimise eest ning julgustage. Rääkimine nõuab vaprust ja jõudu ning seda tuleb ohvrile võib-olla ka õelda.
3. **Hinnake tundeid.** Ohvrid on hirmul ning neid valdab tihti häbitunne; sageli nad kardavad, et lähevad hulluks, kui neil esinevad õudusunenäod ning mälupildid. Niisugused tunded on normaalsed inimeste puhul, kes on kriisi üle elanud.
4. **Rõhuge turvatundeid.** Ohvrid pisendavad ja eitavad sageli kogetavat valu ning ohtu turvalisusele. Kui kasutate nendega rääkides sõna "turvalisus", aitab see neil endil muuta turvatunne oma prioriteediks.
5. **Kinnitage, et ohvrit EI SAA süüdistada.** Paljudes kultuurides kinnitatakse ohvritele, et vägivald leidis aset nende endi süül. Ka vägivallatsejad kinnitavad ohvrile sedasama. Ehk tahate ohvrile öelda "Sa ei vääri vägivalda" või "Tean, et sind ei saa süüdistada"
6. **Näidake üles austust, pakkuge tuge ja andke jõudu.** Teil võib olla selge ettekujutus sellest, mida ohver peaks tegema. Näiteks tahate te, et peksasaanud naine jätaaks mehe

¹³ *The Cry of Tamar. Violence Against Women and the Church's Response.* Pamela Cooper-White. Minneapolis, Minnesota: Fortress Press, 1995, lk 82.

¹⁴ *Rape Victims in Crisis.* Ann Wolbert Burgess ja Lynda Holstrom. Bowie, Maryland: Robert J. Brady Co., 1979.

¹⁵ "Women and Development: Crisis and Alternative Visions." Ecumenical Institute Bossey seminar, Genf, 4–14. juuni 1992.

maha. Kui aga annate naisele korraldusi või ütlete talle, mida teha, siis teatud mõttes talitate naisega täpselt samuti, nagu seda tegi vägivaldseja ise. Selle asemel teavitage teda toetusest ja võimalustest, mis on kohapeal kogukonnas olemas. Ta ei pruugi teada asutustest, kes teda aidata saaksid. Toetage tema tehtavaid otsuseid, kuigi tihtipeale need teile ei meeldi või te nendega ei nõustu. Teie praegune toetus võib aidata tal hiljem teistsuguseid otsuseid teha. Aidake võimalike otsuste ringi laiendada kui väikesed need ka poleks. Te saate ehk koos mõelda uute võimaluste peale, mida te ehk ise ei näe. Kui peksasaanud naine otsustab jääda edasi sinna, kus tema kallal vägivaldatsetakse, võib ta karta, et te jätate ta maha. Kasulik on ehk öelda: "Kui jääd mehe juurde edasi, hakkan ma sinu turvalisuse pärast muretsema. Kuid ma olen ikkagi sinu jaoks olemas, kui sa mind vajad." Te võite tal aidata mõelda uutele turvalisematele võimalustele kodus edasi elamiseks või rääkida teistest võimalustest, kus ta oleks hiljem valmis lahkuma.

7. **Ärge unustage teisi pere liikmeid ja sõpru.** Kui kellegi kallal tarvitatakse vägivalda, siis on teisigi kannatajaid peale inimese, kelle suhtes vägivald otseselt toime pannakse. Koduvägivalda pealt nägevad lapsed kannatavad selle tõttu, mida nad näevad. Need, kes armastavad vägistamise ohvreid, kannatavad samuti koos ohvriga. Perekonnas, kus leiab aset intsest, kahjustavad segipaisatud peresuhted kõiki. Mõnikord aidatakse naistel langetada uut moodi valikuid, kui nad mõistavad, et nende kallal vägivaldatsemine kahjustab ka lapsi.
8. **Vägivalla tõttu võib ohvritel tekkida hingeline kriis.** Usulise jõu andmine on sama oluline kui sotsiaalne ja majanduslik tugi. Kui kuulate, mis seosed on ohvril usuga, saate hea õppetunni enda jaoks. Rääkige talle jõulistest eeskujudest, mida leiab piiblist, samuti sellest, kuidas seksism mõjutas traditsioone. Pakkuge talle uusi valikuid, rääkides armastavast, mitte kohut mõistvast Jumalast. Esitada võidakse ka küsimusi, milleks teil tuleb ennast hästi ette valmistada nagu "Miks Jumal laskis sellel sündida?" või "Kus oli jumal, kui ma kannatasin?" Teadke, et arm on olemas tervenemises ning kogukonna pakutavas toes selle jaoks, kellele liiga tehakse. Jumal kutsub meid üles "... kuulutama vabastust vangidele ja avama pimedate silmi".

Eelkõige peab ohver olema võimeline kindlalt teadma, et see, mida ta kuulajale räägib, jääb rangelt salajaseks. Vajadusel tuleb enne jõuda selgele kokkuleppele, missuguseid jutuajamise osasid tohib edasi rääkida ja kellele.

III MEESTE SOLIDAARSUSE VÕRGUSTIKUD

A. Kuidas mehed saavad anda oma panuse meeste poolt toimepandava naistele suunatud vägivalda lõpetamisse

1. Lugege, nähke ja mõistke

- sotsialiseerumise protsessi ja selle mõju perekonnale, ühiskonnale ja kirikule;
- mehelikkust ja naiselikkust;
- soolist ebavõrdsust ja rollide stereotüüpiseerimist;
- võimu ja võimuhete kontseptsiooni;
- struktuuride, süsteemide ja sotsiaalsete tegurite vahelisi sidemeid, mis tekitavad naiste ja meeste konflikte.

2. **Analüüsige** enda hoiakuid ja tegusid, mis aitavad säilitada seksismi ja vägivalda ning tegutsege selle nimel, et neid muuta.

3. **Ärge lubage** naisi ala- ja naeruvääristavaid märkusi ja nalju.

4. **Ärge ostke** ajakirju, raamatuid, videosid, plakateid, muusikat või teisi kunstiesemeid, mis kujutavad naisi seksi- või vägivalda objektina. Jälgige, mis toimub internetis ja andke teada pornograafiat sisaldavatest veebilehtedest.

5. **Toetage juhtivatele kohtadele kandideerivaid inimesi**, kes on südameasjaks võtnud naiste täieliku sotsiaalse, majandusliku ja poliitilise võrdsuse. Ärge toetage kandidaate, kellest on teada, et nad kasutavad naiste suhtes vägivalda.

6. **Toetage aktiivselt** suuremate investeeringute tegemist vägivalda all kannatavate naiste varjupaikadesse ning vägistamisohvrite kriisikeskustesse. Pakkuge end vabatahtlikuks sinna, kus läheb vaja meeste lobitööd: haridusasutustes, noortekeskustes ning parteide kogunemistel.

7. **Moodustage** meeste ühendusi või astuge neisse nii kirikus kui ühiskonnas, et võidelda seksismi ja vägivalda vastu. Toetage naisliikumisi, mis seavad eesmärgiks naistevastase vägivalda kaotamise. Kiitke mehi, kes pakuvad uutmoodi eeskujusid solidaarsuseks ning toetavad naistele suunatud positiivseid meetmeid.

B. Näide noore advokaadi kohta, kes teeb jõupingutusi, et lõpetada tüdrukute ärakasutamine inimkaubitsemise eesmärgil¹⁶

Üks lihtne näide räägib hr Joshi'st, tütarlaste kaubitsemisega võitlevast noorest juristist Nepaalist. Kord ühes külas käies nägi Joshi üht meest oma naist peksmas. Ta käskis mehel lõpetada.

Mees vastas, et ta võib oma naist peksta palju tahab, kuna naine on tema omand. "Oled sa tugevam?" küsis jurist. "Jah, " oli vastus. "Mis mees sa siis oled, kui sa peksad nõrgemat?" küsis hr Joshi. Mees vastas: "Olgu, ma mõistan, mida sa öelda tahad" ning ta lõpetas naise peksmise. Hr Joshi seadis kahtluse alla külas valitseva arusaama mehelikkusest, pannes mehed sellest uutmoodi mõtlema.

C. Valge lindi kampaania

¹⁶ "Needed: A New Model of Masculinity to Stop Violence against Girls and Women." Ruth Finney Hayward (UNICEF)..Kathmandu, juuli 1997.

Veel üheks eeskujuks on "Valge lindi kampaania", mis loetleb 10 asja, mida iga mees võiks teha selleks, et aidata meestel lõpetada naistevastane vägivald.

1. Kuula naist ... saa temalt teada.
2. Uuri probleemi.
3. Uuri, miks mõned mehed on vägivaldsed.
4. Kanna valget linti.
5. Ära luba seksistlikku keelekasutust ning naisi halvustavaid nalju.
6. Õpi ära tundma ning ära luba seksuaalset ahistamist ja vägivalda töökohal, koolis ja perekonnas.
7. Toeta kohalike naiste programme.
8. Uuri välja, kuidas sinu enda käitumine võib probleemi lahendamisele kaasa aidata.
9. Tegutse pikaajaliste lahenduste nimel.
10. Löö kaasa "Valge lindi kampaania" hariduslikes ettevõtmistes.¹⁷

¹⁷ Valge Lindi kampaania teavik. 1600-365 Floor St. East, Toronto, Ontario, Canada.

IV Spirituaalne toetus

A. Pühakiri on kasulik juhised kriisis olijaile

Jumala olemasolu kinnitavate pühakirja tekstide lugemine meie katsumustes, kartustes ja kahtlustes ning hirmuolukordades on suureks toeks.

Lugedes Ps 22.1-2, 14-15; 23; 27; 55:1-8; Is 52:2, 7-10; Rm 8:31-39.

B. Palve neile, kes on langenud vägistamise ja rünnaku ohvriks¹⁸

Armastuse jumal, kuula mu palvet, ma tulen su juurde haiget saanu ning kurnatuna, vihase ja kurvana. Hoia mind ning pühi ära mu pisarad. Aita mul näha, et see mõtlematu tegu polnud minu oma. Käi koos minuga läbi see pikk pimeduse org. Jää minu juurde, kui tunnen end üksikuna. Jää minu südamesse, kuna sinult mulle antud kingitus elule on suurem kui mu tunded – suurem kui mu omaenda teadmised.

Näita mulle, kuidas võtta vastu inimeste hoolitsus, kes mind armastavad ning kes mu eest palvetavad, eriti siis, kui ma ei suuda leida sõnu, et ise seda enda eest teha. Anna mulle, armas Jumal, jõud, mis aitab mul terveneda, et mu hing saaks jälle hingata ja ärgata, et taaskord lootust ja armastust tunda. Ma palun sinult kõike seda ja asju, mida näed, et vajan. Aamen.

Anonüümne

C. Jeesus, tervenda meid¹⁹

Eeskõneleja: Jeesus, kes sa armastad inimesi, sa tegid terveks Sürofoiniikia naise tütre, võõramaalase, kes tuli su juurde, juudi õpetaja. Elu kinkides näitasid sa meile, et oleme üks rahvas, kes väärib armastust. Nüüd tuleme su juurde, kui loojad vaimus, paludes maailma tervenemist, öeldes:

Kõik: Jeesus, tervenda meid.

Sellele riigile, kes kannatab iseenese tekitatud rassismihaavade, ahnuse ning oma põlisrahva genotsiidi ning vaeste rõhumise pärast, õpeta meile, et suurus saab olla üksnes õigluses, lahkuses ja kaastundes. Me palvetame:

Jeesus, tervenda meid.

Rahu nimel kõigi rahvaste vahel, et võitlusväljalt leitud kuivanud luud ning türannide kaevatud massihauad tõuseksid üles kui taassündinud inimkond, kes on pühendunud rahule ning kõigile sel planeedil elavatele inimestele. Me palvetame:

Jeesus, tervenda meid.

Sinu kirikule, kes on jagunenud, ekslik ja tihtigi mittesalliv; me hõõrume oma silmi, lootes hoida oma nägemise selge ning sind selles nägemises igavesti. Kuid me

¹⁸ "Sing Out Our Visions. Prayers, Poems and Reflections by Women." Oikumeeniline kogumik, mis valmis koostöös rühmaga Justice for Women Working Group of the National Council of the Churches of Christ in the USA. Toim. Jean Martensen. Minneapolis, Minnesota: Augsburg Fortress, 1998, lk 53.

¹⁹ Samas, lk 64.

kaotame end illusioonides, kartustes ja kahtlustes. Saada meile oma targa vaimu suunav valgus, oma armastuse tervendav jõud.

Me palvetame:

Jeesus, tervenda meid.

Kõigi nende jaoks meie hulgas, kes vajavad tervendust ja meie palveid: *(kogunenud inimesed lausuvad oma nimed ...)*

Ning täna, kus me peame lunastuse püha, tõstame me kõik elavad üles saamaks osa sinu armulikkusest ning täname sind kõikide meie poolt armastatud inimeste elude eest, kes saadavad sulle ülistust taevas.

(Irene St Onge, San Francisco, California, USA)

D. Palve paranemiseks seksuaalsest ahistamisest²⁰

Eeskõneleja: Jumala nimel, kelle kujutluse järgi mehed ja naised loodud on.

Kõik: Aamen.

Me tunnistame, et oma mõtetes, sõnades ja tegudes pole me austanud su ettekujutust üksteisest, me oleme sind piiranud nagu me oleme labastanud üksteist, me oleme ära pööranud tarkuse allikast ning usaldanud omaenda rumalust.

Vabasta meid täna

Vajadusest varjata iga hinna eest, vajadusest varjuda kiriku turvalisuse taha.

Vabasta meid

Kiusatusest teha kompromisse veendumuste arvelt diplomaatia huvides ning kaubelda valedega omakasu nimel.

Vabasta meid

Me usaldame seda üle oma valu.

Tervenemine saab olla

Üle katkimineku

Terviklus saab olla

Üle haigettegemise

Andustus saab olla

selleks, et teispool vaikust saaks olla mõistmine.

Ning et mõistmise kaudu oleks olemas armastus.

(Oikumeenilise Keskuse jumalateenistus, 3. novembril 1994, Genf, Šveits.

²⁰ Samas, lk 65.

V REAKTSIOONE LUTERLIKU MAAILMALIIDU NÕUKOGU KOOSOLEKULT. VASTUSED NAISTEVASTASE VÄGIVALLA KÜSIMUSTES

1992 Luterliku Maailmaliidu Nõukogu kohtumine Madras'es /Chennai/, India

Pärast naiste õiguste rikkumise kindlaksmääramist meeste (ja ka naiste) poolt LML Missiooni- ja Arenguosakonna allüksuse naised kirikus ja ühiskonnas (DMD-WICAS) programmi prioriteedina, soovitati alljärgnevaid strateegiaid, mis on toodud DMD-WICAS väljaandes *A Clear Plan of Action* – Selge tegevuskava (1992), pl 19-20.

Meeste, sotsiaalsete, poliitiliste ja majanduslike struktuuride ning naiste endi poolt toime pandud **naiste õiguste rikkumise** avalikustamine:

"Kirik saab etendada otsustavat rolli kannatanud naiste ja ühiskonna tervendamisel ja nende terviklikkuse taastamisel:

- ületades vaikimise vandenõu vägivalda ja seksuaalsust puudutavates küsimustes;
- algetades süvauurimusi vägivalda spetsiifiliste vormide kohta, et paremini mõista, kuidas neid kavandatakse ja kasutatakse ning missugused tegurid aitavad kaasa nende põlistamisele;
- tunnistades, et naistevastane vägivald leiab aset tegelikkuses ning pole müüt ning et naised sageli ei usuta, kui nad oma valusatest üleelamistest räägivad;
- viies läbi jumalateenistusi ning koolitusi vägivalda teema käsitlemiseks (pühapäevakoolidest leeride ja ristimiseni ning kõikidel kristliku hariduse üritustel);
- korraldades naistele ja meestele seminare, et ühiselt sedastada vägivalda vorme, uurida nende süvapõhjust ja astuda samme nende kaotamiseks;
- rajades naiste jaoks turvalisi kohti, kus oma üleelamistest rääkida;
- võimaldades vägivalda ohvritel leida pelgupaika ning töötades välja jätkusuutlikke lahendusi;
- moodustades komisjone vägivalda meediakajastuste jälgimiseks ning kavandades protestiaktisioonide meetodeid;
- kutsudes üles muutma õigusakte, traditsioone ning naisi diskrimineerivaid tavasid ning arenedes ümberkujundusi toetavaks jõuks.

1993 Luterliku Maailmaliidu Nõukogu kohtumine Kristiansandis, Norra

Küsimuste põhjal, mida püstitati LML direktori aruandes ülemaailmse naistevastase vägivalda kohta ning

"põhjusel, et vägivald on levinud kõikjal ühiskonnas, sealhulgas kirikus, Nõukogu

"HÄÄLETAS, et kutsuda liikmeid tungivalt üles

- viima läbi uurimusi ning korraldama hariduslikke ettevõtmisi naistevastase vägivalda kohta, nagu seda julgustas tegema LML 7. assamblee, lülitades naistevastase vägivalda kõiki vorme (seksuaalset, kodu-, rassilist, reproduktiiv-, psühholoogilist ja institutsionaalset vägivalda) käsitlevatesse haridusprogrammidesse eriti kirikutegelasi ning [ilmalikke ringkondi];

- läbi vaatama hariduse, eriti kristliku hariduse kontseptsiooni nii laste kui täiskasvanute osas;
- pakkuma sotsiaalseid tuge ja praktilist abi vägivalla ohvritele/vägivallakogemusega inimestele ning neile, kes niisuguste inimeste ning vägivallatsejatega tegelevad;
- tegema propagandat sellise sotsiaalpoliitika ja selliste õigusaktide väljatöötamiseks, mis kaitsevad naisi;
- töötama välja poliitika ja protseduure, mida tuleks kasutada seksuaalse kuritarvituse ja ahistamise juhtudel kirikus ning asutama foorumit, kus seksuaalseid kuritarvitusi saab avalikult arutada;
- toetama neid paljusid naisorganisatsioone, kes tegelevad aktiivselt naistevastase vägivallaga ning lisaks
- nõudma vastavalt LML osakondadelt koordineeritud tegevuskava väljatöötamist, et informeerida liikmeskirikuid Nõukogu tegevustest ning et pakkuda materjale, mis aitaksid kirikutel vägivalla küsimusega tegelda, arvestades seejuures Rahvusvahelise Luterlike Naiste Nõustamiskeskuse soovitusi (Mexico, juuli 1989) ning kirikute, ÜRO ja teiste organisatsioonide sellealaseid samme).

(LWF Documentation No 33, "People of God –People of Nations." Geneva: LWF Publications, September 1993, p 120).

1994 Luterliku Maailmaliidu Nõukogu kohtumine Genfis, Šveits

HÄÄLETAS, et

- seista vastu kõigile naistevastastele tegudele ja vägivallale, mitte lubades ühtki tava, traditsiooni või religioosset kaalutlust, mida võidakse kasutada niisuguse vägivalla, eriti naiste suguelundite ümberlõikamise õigustamiseks;
- kutsuda liikmeskirikuid tungivalt üles astuma vabalt samme, et lõpetada igasugune naistevastane vägivald ning naiste ekspluateerimine ühiskonnas ja kirikus;
- toetada 1993. aasta ÜRO naistevastase vägivalla kõigi vormide kaotamise deklaratsiooni eesmärkide elluviimist, sealhulgas toetada seisukohta, mille kohaselt naistega kaubitsemine on üks vägivalla vormidest;
- rõhutada ÜRO Peaassamblee poolt kokku kutsutud 4. ülemaailmse naiste konverentsi (Peking 1995) tähtsust, mille päevakorras olid nii nimetatud kui teised naistele olulised ja lahendamist vajavad küsimused ning tervitada Luterliku Maailmaliidu liikmeskirikute osalemist nimetatud konverentsil.

(LWF Documentation No 35, "An Agenda for Communication." Geneva: LWF Publications, September 1994, p 95).

1999 Luterliku Maailmaliidu Nõukogu kohtumine Bratislava, Slovakkia

Naiste inimõigused

"Luterliku Maailmaliidu 9. assambleel öeldi: "Naiste õigused on inimõigused. Naised kannatavad rohkem ressursside ebavõrdse jaotuse tõttu; kõige haavatavamas seisundis on põgenikest, põliselanikest ja vangidest naised. Mitmetes kohtades on naised ilma jäetud pärimis- ja varalistest õigustest ning neil on rohkem barjääre oskuste ja hariduse omandamisel. Naistevastane vägivald on ühiskonnas laialdaselt levinud ning vägivalda esineb ka kirikus ja kristlikes kodudes. Vägivald vaikitakse maha, seda eiratakse, võetakse vaikimisi omaks ning mõnikord kaitsakse piiblis öelduga. Me peame üles tunnistama ning omaks võtma kiriku patu naistevastase vägivalla toetamisel, eriti naiste väärkohtlemise osas kirikus.

"Missiooni- ja Arenguosakonna juures asuv naised kirikus ja ühiskonnas allüksus (WICAS) pöörab tähelepanu naistevastase vägivalla kõigile vormidele ning edendab solidaarsust, milles austus inimese vastu kehtib ühtmoodi nii naiste kui meeste suhtes.

NÕUKOGU HÄÄLETAS, et

- julgustada kõiki liikmeskirikuid tegelema valusa küsimusega, mis puudutab naistevastast vägivalda kõigis selle avaldusvormides vastavalt kontekstile, milles ta aset leiab; ning
- paluda naised kirikus ja ühiskonnas allüksusel teha ettepanekuid kirikute abistamise kohta vägivalla küsimusega tegelemisel."

(LWF Documentation No 44, "The Gospel Transforming Cultures Geneva: LWF Publications, September 1999, p 158).

2000 Luterliku Maailmaliidu Nõukogu kohtumine Turus, Soome

"Tuletati meelde, et möödunud aastal oli naised kirikus ja ühiskonnas allüksusel (WICAS) palutud teha ettepanekuid, kuidas aidata kirikuid nende naistevastase vägivallaga võitlemisega seotud ettevõtmistes. Dokument, mis kandis nimetust "Kirikud ütlevad "Ei" naistevastasele vägivallale", mis on üheks selliseks ettevõtmiseks, esitati algselt eelnõu kujul komiteele uurimaks, missuguseid reageeringuid ja kommentaare see esile kutsus, enne kui tööd jätkata; dokument esitati lõppvariantis Nõukogule heakskiitmiseks järgmisel aastal. Küsimuse pakilist iseloomu arvestades oli komitee palunud, et kui märkused on dokumenti sisse viidud, siis tuleks dokumenti levitada liikmeskirikutele erinevates kontekstides kasutamiseks, mitte oodata aasta lõpuni, mil dokument Nõukogu poolt heaks kiidetakse.

"Tehti ettepanek, et dokumendi sõnumit võiks tugevdada Nõukogu resolutsiooniga. Peale mõningaid arutelusid lepidi kokku lülitada dokumenti komitee kommentaarid ning levitada seda liikmeskirikutele koheseks kasutamiseks ning tagasiside saamiseks. Dokumendiga käiks kaasas peasekretäri kiri, mis selgitaks protsessi ennast, paludes liikmeskirikutel pöörata dokumendile tähelepanu ning leida teisi mooduseid naistevastase vägivallaga võitlemiseks. Üheaegselt dokumendi levitamisega komiteele levitati seda teavitamise eesmärgil ka Nõukogu liikmetele."

(Minutes of the Meeting of the LWF Council, Turku, Finland, June 2000, par. 163 ja 164).

2001 Luterliku Maailmaliidu Nõukogu kohtumine Genfis, Šveitsis

13.1. Kirikud ütlevad "Ei" naistevastasele vägivallale

"Koosoleku juhataja tuletas meelde, et Nõukogu oli 2000. aasta juunikuisel kokkusaamisel palunud, et dokumendi "Kirikud ütlevad "Ei" naistevastasele vägivallale" eelnõud levitatakse liikmeskirikutele koheseks kasutamiseks ning tagasiside saamiseks. Programmikomitee oli saanud raporti protsessi, tehtud märkuste ning ettepanekute kohta ning oli väljendanud heameelt dokumendi suhtes üles näidatud toetuse üle. Kokkusaamise käigus olid ka teistelt programmi- ja alalistelt komiteedelt laekunud märkused.

"Nõukogu arutas ja kiitis heaks ettepaneku muuta esialgset soovitus, et lülitada Maailmateenistuse programmikomitee esindaja moodustatavasse erikomiteesse, mille ülesandeks oli dokumendi lõppvariandi väljatöötamine. Vastuseks murele seoses viitega kahele aastale originaaldokumendi viimases punktis, kiitis Nõukogu lisaks heaks muudatuse ja ...

HÄÄLETAS, et

- saada dokument sättega, mille kohaselt kommentaarid ja märkused programmi- ja alalistelt komiteedelt ning LML liikmeskirikutelt tuleks kõikjal, kus võimalik, dokumenti lülitada;
- nimetada viiest Nõukogu liikmest koosnev erikomitee (üks Missiooni ja Arenguosakonnast, üks Rahvusvahelistest Suhetest ja Inimõigustest, üks Teoloogiast ja Uurimustest ning üks Maailmateenistusest) muudatuste läbivaatamiseks ning dokumendi väljaandmise kinnitamiseks;
- pikendada tähtaega edasiste kommentaaride saamiseks;
- saada eelnõu valmis 2001. aasta detsembri lõpuks inglise keeles avaldamiseks ning tõlkimiseks ja väljaandmiseks prantsuse, hispaania ja saksa keeles; ning
- abistada liikmeskirikuid, kes soovivad tõlkida dokumendi oma riigi keelde ning aidata kaasa selle levitamisele kõikidele kirikupeadele, ilmalikele liidritele, koguduste pastoritele kõikides liikmeskirikutes, seminaridele ning naisjuhtidele, käsitledes seda kui pakilist ülesannet.

"Liikmete määramine erikomiteesse tehti ülesandeks liikmeid nimetavale komiteele. Nõukogu tegevus on kirjas punktis 6.5 ."

(Minutes of the Meeting of the LWF Council, Geneva, Switzerland, June 2001, par. 179-186).

"6.5 Liikmete nimetamine erikomiteesse

"Kooskõlas oma tegevusega, mille eesmärgiks on luua viiest Nõukogu liikmest koosnev erikomitee (vt punkt 13.3), Nõukogu, kes lähtub liikmeid nimetava komitee soovitustest,

HÄÄLETAS

"et nimetada erikomitee 2001. aasta detsembri lõpuni järgmises koosseisus

Rev. Dr Kajsa AHLSTRAND

Theology and Studies / Teoloogia ja Uurimused

Rev.Thorbjörn ARNASON

International Affairs & Human Rights / Rahvusvahelised Suhted ja Inimõigused

Bishop Joseph Paul BVUMBWE

Mission and Development / Missioon ja Areng

Rev. Dr Prasanna KUMARI

World Service / Maailmateenistus

Rev.Ágnes PÁNGYÁNSZKY

Mission and Development / Missioon ja Areng

Ning ülesandega vaadata läbi muudatused ning kinnitada dokument nimetusega "Kirikud ütlevad "Ei" vägivallale" avaldamiseks

(Minutes of the Meeting of the LWF Council, Geneva, June 2001, p. 4)

VI VÕIMU JA KONTROLLI RATAS

Võimu ja kontrolliratas (Allikas: Pence ja Paymar, 1993)